

ISSN 2602-3644

B E S A D

J P E S S

Cilt / Volume : 12

Sayı / Issue : 2

Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi

*Journal of Physical Education
and Sports Studies*

Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği
Physical Education Teachers Association of Turkey

Owner/İmtiyaz Sahibi : Physical Education Teachers Association of Turkey
Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği
Tüm hakları Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği'ne aittir.

Contact/İletişim : Osmanağa mh. Halit Ağa Cd. Şemsi Tap Sk. Şemsi Tap Apt.
No: 18/5 Kadıköy / İstanbul / TÜRKİYE
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/besad> | besadergisi@gmail.com

Editor in Chief/Editör : Dr. Mehmet İnan, Marmara University, Turkey / *Marmara Üniversitesi, Türkiye*

Assoc. Ed./Ed. Yrd. : Dr. Fatih Dervent, Marmara University, Turkey / *Marmara Üniversitesi, Türkiye*

Editorial Board

Dr. Hasan Kasap, Istanbul Bilgi University, Turkey
Dr. Ümit Kesim, Istanbul Bilgi University, Turkey
Dr. Gıyasettin Demirhan, Hacettepe University, Turkey
Dr. Salih Pınar, Marmara University, Turkey
Dr. Emilija Petković, Faculty of Sport and Physical Education in Niš
Dr. Ferman Konukman, Qatar University, Qatar
Dr. Sylvia Konstantinidou, University of Athens, Greece
Dr. Bryan Anthony McCullick, University of Georgia, USA
Dr. Ratko Pavlović, University of East Sarajevo, B&H
Dr. Iryna Skrypchenko, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine
Dr. Adrián Varela-Sanz, University of La Coruna, Spain
Dr. Dušan Mitić, University of Belgrade
Dr. Mohammad Hadi Tavakkoli, Azad University, Iran
Dr. Yun Soo Lee, Dankook University, Korea
Dr. Bomna Ko, East Carolina University, United States
Dr. Semiyha Tuncel, Ankara University, Turkey
Dr. Zekai Pehlivan, Mersin University, Turkey
Dr. Ö. Alpaslan Gençay, K. Sutcu Imam University, Turkey
Dr. Ali Tekin, Bitlis Eren University, Turkey
Dr. Çetin Özdilek, Dumlupınar University, Turkey
Dr. A. Dilşad Mirzeoğlu, Sakarya University, Turkey
Dr. Murat Kangalgil, Dokuz Eylül University, Turkey
Dr. Sibel Nalbant, Alanya Alaaddin Keykubat University, Turkey
Dr. İbrahim Can, Gumushane University, Turkey
Dr. Hakan Tuna, Trakya University, Turkey
Dr. Özgür Nalbant, Alanya Alaaddin Keykubat University, Turkey
Dr. Bülent Ağbuğa, Pamukkale University, Turkey
Dr. Mehmet İnan, Marmara University, Turkey
Dr. Mehmet Öztürk, Istanbul University-Cerrahpaşa, Turkey
Dr. Ayşe Oya Erkut, Marmara University, Turkey
Dr. Fatma Çelik Kayapınar, Mehmet Akif Ersoy University, Turkey
Dr. Hakkı Çoknaz, Düzce University, Turkey
Dr. Recep Kürkçü, Amasya University, Turkey
Dr. E. Ahmet Terzioğlu, Erzincan University, Turkey
Dr. Yetkin Utku Kamuk, Hitit University, Turkey
Dr. Mehmet Ata Öztürk, Middle East Technical University, Turkey
Dr. Zafer Doğru, Hitit University, Turkey
Dr. Cenk Temel, İnönü University, Turkey
Dr. Deniz Hüyük, Pamukkale University, Turkey
Dr. Ömer Kaynar, Muş Alparslan University, Turkey
Dr. Özlem Alağül, Kastamonu University, Turkey
Dr. Şakir Serbes, Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
Dr. Sinan Bozkurt, Marmara University, Turkey
Dr. Saime Çağlak Sarı, Marmara University, Turkey
Dr. Bülent Özden, Marmara University, Turkey
Dr. Ömer Özer, Karamanoğlu Mehmetbey University, Turkey
Dr. Recep Soslu, Karamanoğlu Mehmetbey University, Turkey

Yayın Kurulu

Dr. Hasan Kasap, Istanbul Bilgi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ümit Kesim, Istanbul Bilgi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Gıyasettin Demirhan, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
Dr. Salih Pınar, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Emilija Petković, B. E. ve Spor Bilimleri F. Sırbistan
Dr. Ferman Konukman, Qatar Üniversitesi, Katar
Dr. Sylvia Konstantinidou, Atina Üniversitesi, Yunanistan
Dr. Bryan Anthony McCullick, Georgia Üniversitesi, ABD
Dr. Ratko Pavlović, University of East Sarajevo, Bosna&Hersek
Dr. Iryna Skrypchenko, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukrayna
Dr. Adrián Varela-Sanz, University of La Coruna, İspanya
Dr. Dušan Mitić, Belgrad Üniversitesi
Dr. Mohammad Hadi Tavakkoli, Azad Üniversitesi, İran
Dr. Yun Soo Lee, Dankook Üniversitesi, Kore
Dr. Bomna Ko, East Carolina Üniversitesi, ABD
Dr. Semiyha Tuncel, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Zekai Pehlivan, Mersin Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ö. Alpaslan Gençay, K. Sütçü İmam Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ali Tekin, Bitlis Eren Üniversitesi, Türkiye
Dr. Çetin Özdilek, Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye
Dr. A. Dilşad Mirzeoğlu, Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Murat Kangalgil, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Dr. Sibel Nalbant, Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Türkiye
Dr. İbrahim Can, Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye
Dr. Hakan Tuna, Trakya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Özgür Nalbant, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Türkiye
Dr. Bülent Ağbuğa, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Dr. Mehmet İnan, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Mehmet Öztürk, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Türkiye
Dr. Ayşe Oya Erkut, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Fatma Çelik Kayapınar, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Türkiye
Dr. Hakkı Çoknaz, Düzce Üniversitesi, Türkiye
Dr. Recep Kürkçü, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. E. Ahmet Terzioğlu, Erzincan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Yetkin Utku Kamuk, Hitit Üniversitesi, Türkiye
Dr. Mehmet Ata Öztürk, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Türkiye
Dr. Zafer Doğru, Hitit Üniversitesi, Türkiye
Dr. Cenk Temel, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Dr. Deniz Hüyük, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ömer Kaynar, Muş Alparslan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Özlem Alağül, Kastamonu Üniversitesi, Türkiye
Dr. Şakir Serbes, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye
Dr. Sinan Bozkurt, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Saime Çağlak Sarı, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Bülent Özden, Marmara Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ömer Özer, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye
Dr. Recep Soslu, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye

The List of Referees to This Number

The evaluation of the research articles sent to be published in Volume 12 - number 2 of the Journal of Physical Education and Sports Studies (JPESS) was made by the members of the scientific committee who are in the following list. We believe that our reviewers' comments and suggestions are very helpful to the authors for improving the quality of their articles. Each of the referees at the following list has at least one evaluation.

Bu Sayının Hakem Listesi

Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi (BESAD) 12. Cilt, 2. sayısına yayınlanmak üzere gönderilen araştırma makalelerinin değerlendirilmesi, aşağıdaki listede bulunan bilim kurulu üyeleri tarafından yapılmıştır. Hakemlerimizin yorumları ve önerileri, makalelerin kalitesini iyileştirmede yazarlara çok yardımcı olduğuna inanıyoruz. Aşağıdaki listede bulunan hakemlerin her biri en az bir değerlendirme yapmıştır.

- Dr. Emilija Petković, Faculty of Sport and Physical Edycation in Niš, Serbia and Montenegro
- Dr. Erhan Devrilmez, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Fatih Dervent, Marmara Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Hasan Kasap, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Murat Kangalgil, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Özgür Nalbant, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Sinan Bozkurt, Marmara Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Talat Canbolat, Milli Savunma Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Yetkin Utku Kamuk, Hitit Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Zekai Pehlevan, Mersin Üniversitesi, Türkiye

Journal of Physical Education and Sports Studies (JPESS)

Journal of Physical Education and Sports Studies (ISSN 2602-3644) **is published by Turkish Physical Education Teachers Association. It is an open access journal that is referred bi-annual and blind peer-reviewed.** The journal features original Turkish or English research articles based on classroom, **laboratory and field studies** on the subjects of physical education and sports sciences. **All the intellectual property rights of the papers accepted for the publication belong to Journal of Physical Education and Sports Studies indefinitely.**

Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi (BESAD)

Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi (ISSN **2602-3644**), Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri Derneği tarafından yayınlanan, uluslararası, çift körleme hakem tarafından değerlendirilen açık erişimli bir dergidir. Beden eğitimi ve spor alanında özgün araştırmaları, incelemeleri, derlemeleri ve makaleleri 6 ayda bir yayınlar.

Table of Contents / İçindekiler

Research Articles / Araştırma Makaleleri

Ümit Orhan, Emin Özkurt

**The Effects of Postponing the Leagues on the Expired Contracts of the Athletes and the Trainers /
Liglerin Ertelenmesinin Sporcu ve Antrenörlerin Süresi Biten Sözleşmelerine Etkileri47-58**

Elvira Nikšić, Edin Beganović, Marko Joksimović, Adnan Mušović

The Influence of Balance and Flexibility on the Performance of Freestyle Swimming59-65

Fatih Dervent, Bleda Buse Tatlıcı, Meral Küçük Yetgin, Erhan Devrilmez

**Handball Common Content Knowledge Test for Pre-service Physical Education Teachers / Beden
Eğitimi Öğretmen Adaylarına Yönelik Hentbol Genel Alan Bilgisi Testi.....66-78**

The Effects of Postponing the Leagues on the Expired Contracts of the Athletes and the Trainers

Liglerin Ertelenmesinin Sporcu ve Antrenörlerin Süresi Biten Sözleşmelerine Etkileri

Ümit Orhan¹

 <https://orcid.org/0000-0001-7981-782X>

Jurist, Faculty of Sport Sciences, Marmara University, Istanbul, Turkey

Emin Özkurt

 <https://orcid.org/0000-0001-8684-6127>

Attorney at Law, Arbitrator at CAS, EuroLeague, and QSAT

Received: April 21, 2020

Accepted: May 18, 2020

Online Published: June 10, 2020

DOI: [10.30655/besad.2020.28](https://doi.org/10.30655/besad.2020.28)

<https://doi.org/10.30655/besad.2020.28>

Abstract

Due to the Covid-19 outbreak caused by a virus that can be transmitted from person to person, sports activities have been stopped in the world and in our country. Postponing the league organizations brings many problems. One of these is expiration of fixed-term contracts of athletes and coaches and its effect on the transfer status. In our study, this situation was evaluated. The contract for athletes and coaches with the sports clubs is the employment contract. While athletes are excluded from the Labor Act, coaches and other sports workers are bound by the Labor Act in Turkey. Fixed-term contracts are signed with athletes and coaches. Although the contract period has expired, there may be cases where the competition schedule is extended for any reason. The first thing that comes to mind is that a competition season does not end on the date determined for reasons such as extreme bad weather, a natural disaster or terrorist attack. Some sports federations have special regulations regarding this possibility, while others do not. Many international sports organizations have the status of an association. Although the activities of these organizations occur in many states, they do not have international personalities in the face of the fact that they were established in accordance with the internal laws of certain states and states are not based on any international treaty between them. The legal basis of the sports federations in our country stems from the Codes enacted in accordance with the procedure in our constitution. In the regulations of sports federations with the agreements of athletes or coaches, it is sometimes out of the classical Law of Obligations or Labour Law doctrines. We are of the opinion that sports organizations can only make arrangements on subjects and fields of activity that cannot cause contradiction with the Codes. However, the obligation of a federation that is a member of international federations to comply with international regulations should not be ignored. A distinction should be made in regards to prolonged contracts. It can be accepted that the contract is extended in matters involving all international federations, such as the global epidemic. However, in cases where the national federations are singularly affecting by different reasons

¹ Corresponding author: Dr. Dr. Ümit Orhan

Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Cuma Yolu Caddesi, Beykoz, İstanbul
umit.orhan@marmara.edu.tr

(natural events, national epidemic, events such as terrorism), the contract should be deemed extended when the extension period is reasonable. The determination of reasonable periods for this situation by international federations will be accurate. On the other hand, short-term and short-time working allowance in Turkish Law, prohibition of termination and unpaid vacation practices can be implemented by the clubs.

Keywords: Sports law, athletes, coaches, fixed-term employment contract, Covid-19

Öz

İnsandan insana kolayca bulaşabilen bir virüsün sebep olduğu Covid-19 salgını dolayısıyla dünyanın çoğunluğunda ve ülkemizde spor faaliyetleri durdurulmuştur. Lig organizasyonlarının ertelenmesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunlardan biri de belirli süreli sözleşmesi biten sporcu ve antrenörlerin sözleşmelerinin önceden belirlenen tarihlerde sona erip ermeyeceği ve bunun transfer durumuna etkisidir. Çalışmamızda bu durum değerlendirilmiştir. Sporcular ve antrenörler, spor kulüpleriyle yaptıkları sözleşme iş (hizmet) sözleşmesidir. Sporcular, İş Kanunu kapsamı dışında tutulmuşken, antrenörler ve diğer spor çalışanları İş Kanunu kapsamındadır. Sporcular ve antrenörlerle belirli süreli sözleşmeler yapılmaktadır. Sözleşme süresinin bitmiş olmasına rağmen müsabaka takviminin herhangi bir nedenle uzadığı durumlarda da karşılaşılabilmektedir. İlk akla gelen, bir müsabaka sezonunun, aşırı kötü hava şartları, bir doğal afet ya da terör saldırısı gibi nedenlerle belirlenmiş olan tarihte bitmemesidir. Bazı spor federasyonlarının talimatlarında bu ihtimale ilişkin özel düzenlemeler bulunmaktayken diğerlerinde bulunmamaktadır. Pek çok uluslararası spor kuruluşu dernek statüsündedir. Bu kuruluşların faaliyetleri çok sayıda devletin ülkesini kapsamak ile birlikte belirli devletlerin iç hukuklarına göre kurulmuş olmaları ve devletlerin bu konuda aralarında yapmış oldukları herhangi bir milletlerarası antlaşmaya dayanmıyor olmaması karşısında uluslararası kişilikleri yoktur. Ülkemizdeki spor federasyonlarının hukuki temeli, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce Anayasamızdaki usule uygun çıkarılmış Kanunlardan kaynaklanmaktadır. Spor federasyonlarının sporcuların veya antrenörlerin sözleşmeleriyle düzenlemelerinde, zaman zaman klasik Borçlar Hukuku veya İş Hukuku öğretilerinin dışına çıkılmaktadır. Spor kuruluşlarının ancak Kanunlarla çatışmaya sebep olamayacak konularda ve faaliyet alanlarıyla ilgili düzenleme yapabilecekleri kanaatindeyiz. Bununla birlikte, uluslararası federasyonlara üye olan bir federasyonun uluslararası düzenlemelere uyum sağlama yükümlülüğü de göz ardı edilmemelidir. Sözleşmelerin uzamış sayılması konusunda bir ayırım yapılmalıdır. Küresel salgın gibi tüm uluslararası federasyonları ilgilendiren konularda sözleşmenin uzadığını kabul edilebilir. Ancak farklı sebeplerle (doğa olayları, ulusal salgın, terör vb olaylar) ulusal federasyonları tekil olarak etkileyen durumlarda uzama süresinin makul olduğunda sözleşme uzamış sayılmalıdır. Bu duruma yönelik makul sürelerin uluslararası federasyonlarca tespiti isabetli olacaktır. Öte yandan Türk Hukukundaki kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği ile fesih yasağı ve ücretsiz izin uygulamaları kulüplerce uygulanabilir.

Anahtar Kelimeler: Spor hukuku, sporcu, antrenör, belirli süreli iş sözleşmesi, Covid-19

Giriş

Covid-19 isimli virüsün yol açtığı salgın tüm dünyayı etkilemiştir. Salgın dünyada birçok sektörün faaliyetlerinin yavaşlamasına hatta durmasına neden olmuştur. Bu sektörlerden biri de spor sektörüdür. İnsandan insana kolayca bulaşabilen bir virüsün sebep olduğu salgın dolayısıyla dünyanın çoğunluğunda ve ülkemizde, amatör, profesyonel ve hatta rekreasyonel bütün spor faaliyetleri durdurulmuştur. Durdurma kararının sonucu olarak devam eden liglerin akıbeti de tartışılmaktadır. Görüşlerden biri liglerin mevcut haliyle tescil edilmesi (puan tablosunda en son oynanan maçlara göre lider şampiyon ilan edilmeli) şeklindeyken, bir diğeri bu sezonun oynanmamış kabul edilmesiyken, bir diğeri de kalan müsabakaların ileriki bir tarihte oynanıp liglerin tamamlanması yönündedir. Kanaatimizce de liglerin kalan maçlarının daha sonra bir şekilde tamamlanması daha uygundur. Önceden belirlenen kurallarla başlayan bir spor organizasyonu tamamlanmadan, o organizasyonda kural değişikliği yapılmamalıdır. Sezon başında belirlenen lig statülerinde hangi kurallar konulmuşsa, o kurallarla ligler tamamlanmalıdır.

Dünyada birçok spor organizasyonu, müsabaka takvimlerini güncellemek zorunda kalmıştır. Örneğin futbol dalında da Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), kendi düzenlediği organizasyonları ertelemiş hatta Avrupa Futbol Şampiyonasını 2021'e kaydırmıştır². Öten yandan, lig organizasyonlarının ertelenmesi birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunlardan biri de belirli süreli sözleşmesi biten sporcu ve antrenörlerin sözleşmelerinin önceden belirlenen tarihlerde sona erip ermeyeceği ve bunun transfer durumuna etkisidir. Çalışmamızda bu durum değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Sporcuların ve Antrenörlerin Sözleşmelerinin Niteliği

Sporcular ve antrenörler, spor kulüpleriyle bir sözleşme bağıyla çalışmaktadırlar. Bu sözleşme, işin görülmesi, ücret ve bağımlılık unsurlarından oluşan iş (hizmet) sözleşmesidir. İş (hizmet) sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşmedir (Bkz. TBK m.393/1 ve İş K. m.8/1). Çalışmamızda bu sözleşmeden "*iş sözleşmesi*" olarak bahsedilecektir.

İş Kanunu (İş K.) (Resmi Gazete, 10.6.2003, Sayı: 25134) m.1'e göre, m.4'teki istisnalar dışında kalan bütün işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine ve işçilerine faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır. Ancak yine aynı Kanun'da, bazı faaliyetleri, işyerlerini ve çalışanları uygulama kapsamı dışında bırakmıştır. "*İstisnalar*" başlıklı İş K.'nin m.4/1(g) bendi ile sporcular da İş K. kapsamı dışında tutulmuştur. Dolayısıyla sporcularla ilgili genel düzenleme Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) (Resmi Gazete, 4.2.2011 Sayı: 27836) hizmet sözleşmesiyle ilgili kısmıdır. Öte yandan sporcular İş K. kapsamı dışına alınmışken, antrenörler ve diğer spor çalışanları (kulüp doktoru, masör, fizik tedavi uzmanı, malzemeci) İş K. kapsamındadır³. Öğretideki görüşler de benzer yöndedir (Bkz. Akyiğit, 2016; Baştürk, 2005; Çelik, Caniklioğlu & Canbolat, 2018; Demir, 2016; Demircioğlu & Centel 2016; Eyrenci, Taşkent & Ulucan, 2019; Mollamahmutoğlu, Astarlı & Baysal, 2018; Narmanlioğlu, 2014; Senyen-Kaplan 2018; Sümer, 2018; Süzek, 2018; Şakar, 2019; Tunçomağ & Centel, 2018)

Sözleşmenin Süresi

İş Hukukunda kural sözleşmenin belirsiz süreli yapılmasıdır. Belirli süreli iş sözleşmesi ancak Kanunda sayılmış olan şartların varlığı halinde yapılabilmektedir. İş Kanununun 11'inci maddesine göre belirli süreli işlerde veya belli bir işin tamamlanması veya belirli bir olgunun ortaya çıkması gibi objektif koşullara bağlı olarak işveren ile işçi arasında yazılı şekilde yapılan iş sözleşmesi belirli süreli iş sözleşmesidir. Bunun dışında aynı maddede belirli süreli sözleşmenin esaslı bir neden olmadıkça, birden fazla üst üste (zincirleme) yapılamayacağı, aksi halde iş sözleşmesi başlangıçtan itibaren belirsiz süreli kabul edileceği, esaslı nedenin varlığı durumunda ise zincirleme iş sözleşmelerinin belirli süreli olma özelliğini koruyacağı ifade edilmiştir. TBK m.430'a göre ise belirli süreli hizmet sözleşmesi, aksi kararlaştırılmadıkça, fesih bildiriminde bulunulmasına gerek olmaksızın, sürenin bitiminde kendiliğinden sona erer. Belirli süreli sözleşme, süresinin bitiminden sonra örtülü olarak sürdürülüyorsa, belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür. Ancak, esaslı bir sebebin varlığı hâlinde, üst üste belirli süreli hizmet sözleşmesi kurulabilir. Taraflardan her biri, on yıldan uzun süreli hizmet sözleşmesini on yıl geçtikten sonra, altı aylık fesih bildirim süresine uyarak feshedebilir. Fesih, ancak bu süreyi izleyen aybaşında hüküm ifade eder. Sözleşmenin fesih bildiriyle sona ereceği kararlaştırılmış ve iki taraf da fesih bildiriminde bulunmamışsa, sözleşme belirsiz süreli sözleşmeye dönüşür.

² <https://www.uefa.com/insideuefa/news/newsid=2641731.html>, Erişim Tarihi: Mayıs 10, 2020.

³ Y.7.HD. 30.12.2014, E.2014/11411, K.2014/23332: "*Sporla doğrudan uğraşan sporcunun İş Kanunu kapsamında olmadığı, ancak doğrudan aktif spor yapmayan, sporcuyu aktif spor yapması için hazırlayan antrenör ile aktif görevi daha çok direktif vermek olan ve takımı başarıya ulaştırma görevinde bulunan teknik direktörün sporcu sayılmaması ve İş Kanunu kapsamında bir işçi olarak kabul edilmesi gerektiğinin anlaşıldığı*; Benzer yönde bkz. Y.9.HD. 31.10.2017, E.2017/6606, K.2017/17044; Y.7.HD. 13.11.2014, E.2014/9899, K.2014/20785 (Legalbank, E.T. 10.04.2020).

Sporcuyla ve antrenörle kulüp arasındaki iş sözleşmeleri belirli süreli iş sözleşmeleridir. Belirli süreli iş sözleşmesi için gerekli olan objektif nedenin varlığı ve belirli sözleşme yapma durumunun federasyonların talimatları (yönergeleri) ile getirilmiş olması konunun ilgi çekici tarafıdır. Öğretide sporcu - antrenör sözleşmesinin belirli süreli olmasına olanak sağlayan objektif/haklı sebebin yapılan işin teknik olarak sezonluk olması olduğu savunulmaktadır (Baştürk, 2005, 2007). Buna göre işin sezonluk olmasına ilişkin objektif koşul devam ettiği sürece belirli süreli iş sözleşmelerinin birbirini takip edecek şekilde yapılması zincirleme iş sözleşmelerinin belirsiz süreli iş sözleşmesine dönüşmesine yol açmayacaktır. Zira işin sezonluk olması objektif koşulun tükenmesine yol açmayacaktır Biz de bu hususa katılıyoruz. Nitekim Yargıtay'ın da aynı yönde kararları bulunmaktadır⁴. Karara göre; *"antrenörlük - teknik adamlık görevleri süreklilik arz eden görevlerdendir. Bununla birlikte, çalışma ilişkisinin belirlenmesinde işin nitelik ve özelliklerinden ziyade, çalıştırılacak antrenör veya teknik adamın mesleki bilgi ve deneyiminin daha önemli olması, çalışma döneminin teknik adamın sezondaki başarısı ve performansına göre uzatılması veya sona erdirilmesi, teknik direktörlük sözleşmelerinin spor dallarındaki müsabaka sezonlarına göre belirlenip düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Buna göre, antrenörlerin yaptığı iş itibarıyla sezonluk çalışma hususu bizzatı objektif neden olmakta ve üst üste yapılmış olsa dahi bu özelliği değiştirmemektedir."* Kararın isabetli olduğu fikrine katılmakla birlikte, benzer uyuşmazlıklarda antrenörün yaptığı işin niteliğinin de (profesyonel takımında mı altyapı takımında mı yoksa spor okulunda mı vb.) göz önünde tutulması gerektiği düşünmekteyiz (Orhan, 2019).

Bu sözleşme türünün belirli süreli olmasını destekleyecek unsurların başında, belirli sürenin federasyonların düzenlemelerinde yer alması da gösterilir. Örneğin futbol dalında futbolcuların sözleşmeleriyle ilgili ana prensipler Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği'nin (FIFA, 2020) düzenlediği talimat olan Oyuncuların Statüsü ve Transferleri Hakkında Talimat (Regulations on the Status and Transfer of Players – RSTP) ile belirlenmektedir⁵. FIFA'ya üye futbol federasyonları da ulusal talimatlarını bu çerçevede düzenlemek zorundadırlar. Bu zorunluluk RSTP 1. maddesi üçüncü paragrafında yer alan ifadeden kaynaklanmaktadır⁶. Anılan paragrafa göre FIFA RSTP'nin birtakım maddeleri ulusal düzeyde bağlayıcıdır ve ulusal federasyonlar bu maddeleri herhangi bir değişiklik yapmadan, olduğu gibi, kendi talimatlarına almalıdır. Bu maddelerden biri de 18'inci maddede yer alan futbolcular ile kulüpler arasındaki sözleşmelerle ilgili özel hükümlerdir. Mesela, FIFA RSTP 18'inci maddesinin ikinci paragrafında yer alan düzenleme incelendiğinde, belirlenecek asgari sözleşme süresinin imza tarihinden itibaren sezon sonuna kadar geçerli olması yer almaktadır. Türkiye Futbol Federasyonu'nun (TFF) düzenlediği Profesyonel Futbolcuların Statüleri ve Transferleri Talimatı'na (PFSTT) göre futbolcu sözleşmesi en fazla beş yıl olarak belirlenir, 18 yaşın altındaki futbolcular ile imzalanacak olan sözleşmelerin süresi üç yıldan fazla olamaz ve her halükarda sözleşmelerin bitiş tarihinin 31 Mayıs olarak tespit edilmesi zorunludur (m.19/2 ve 3). Talimatta belirlenen sözleşme süresi FIFA RSTP'yle uyumluyken, 31 Mayıs TFF'nin tercihidir⁷. Bu yönde bir tercih kullanılmasının sebebi de TFF tarafından her bir sezondaki müsabakanın en geç 31 Mayıs tarihinde oynanmasından gelmekte olup bu organizasyonel düzenleme FIFA RSTP ile uyumludur. Benzer şekilde Futbol Teknik Adamların Statüsü ve Çalışma Esasları Talimatı'na göre (TASÇET) de futbol antrenörlerin kulüplerle

⁴ Y.22.HD. 24.10.2017, E.2015/19909, K.2017/22650; benzer yönde bkz. Y.22.HD, 10.12.2014, E.2013/25882, K.2014/35076 (Legalbank, E.T. 23.10.2018):

Benzer karar için Bkz. Y.9.HD, 30.5.2017, E.2015/22032, K.2017/9342, 30.5.2017: *"Mahkemece, davacının yaptığı iş itibarı ile belirli süreli iş sözleşmesi yapılmasını gerektiren objektif bir neden bulunmadığı gerekçesi ile sözleşmenin baştan itibaren belirsiz süreli olduğunun kabulü ile bakiye süre ücret alacağı talebinin reddine hükmedilmiş ise de, dosya içerisindeki bilgi ve belgeler ve*

özellikle Türkiye Futbol Federasyonu'nun teknik adamların statüsü ve çalışma esasları talimatnamesi dikkate alındığında; davacının teknik adam olarak çalıştığı ve iş sözleşmesinin futbol sezonu ile bağlantılı olarak süreye bağlandığı" anlaşılmaktadır. Dolayısı ile yapılan işin niteliği de dikkate alındığında sözleşmenin belirli süreli yapılmasında objektif neden bulunduğu ortadadır.

⁵ <https://www.fifa.com/who-we-are/legal/rules-and-regulations/> Erişim Tarihi: Nisan 1, 2020.

⁶ Metnin orijinali şu şekildedir: *"The following provisions are binding at national level and must be included without modification in the association's regulations: articles 2-8, 10, 11, 12bis, 18, 18bis, 18ter, 19 and 19bis."*

⁷ Bazı konular, ulusal federasyonların yetkisine bırakılmıştır. Ulusal liglerin ne zaman başlayıp biteceğine ulusal federasyonlar karar verir. Rusya gibi bazı ülkelerde sezon planlaması kış şartlarına göre yapılmaktadır. Bunun gibi bazı federasyonlar da sözleşmelerin bitiş tarihi olarak 30 Haziran'ı tercih edebilmektedir.

yapacakları sözleşme süresinin üst sınırı bulunmamakla beraber, m.11/3'e göre "her halükarda sözleşmelerin bitiş tarihinin 31 Mayıs olarak tespit edilmesi zorunludur." denmektedir. Basketbol dalında da "Sözleşmeli Basketbolcular Lisans, Tescil ve Transfer Talimatı (SBLTTT)" m.21/1/c.1'e göre bütün tek tip sözleşmeler en fazla beş yıl süreli olabilir. Aynı maddenin 2'nci fıkrasına göre, "sözleşmelerin bitiş tarihlerinin erkek liglerinde 30 Haziran, kadın liglerinde ise 31 Mayıs olarak tespit edilmesi zorunludur." Yine basketbol dalında, Sözleşmeli Basketbol Antrenörleri Çalışma Usul ve Esasları Talimatı'nda ise antrenörlerin sözleşmelerinin asgari süresinin üç ay olacağı (m.5) ancak en fazla beş yıl süreli olabileceği belirtilmiş, sözleşmelerin sona erme tarihlerinin ise 30 Haziran olarak tespiti zorunlu tutulmuştur (m.12/1). Voleybol dalında Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatı m.24/4'e göre Türkiye Sultanlar / Efeler Ligi ve 1'inci Liglerinde yer alan kulüpler, sporcuları ile en fazla 5 yıllık sözleşme yapabilirler. Sözleşmelerin sona eriş tarihlerinin yerli oyuncular için 31 Mayıs, yabancı oyuncular için transfer sertifikasında belirtilen süre olarak tespit edilmesi zorunludur. Voleybolda antrenörlerin sözleşmelerine ilişkin ayrı bir talimat bulunmamaktadır.

5984 sayılı TFF'nin Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da, TFF'nin FIFA ve UEFA'nın düzenlemelerine uymak zorunda olduğu hükme bağlamıştır⁹. Keza aynı husus diğer spor dalları için de söylenebilir. 3289 sayılı Kanunun bağımsız spor federasyonlarla ilgili Ek 9'uncu maddesine göre "Spor dalı ile ilgili faaliyetleri ulusal ve uluslararası kurallara göre yürütmek..(ile) görevli ve yetkili..(dir)" (m.Ekg/1, c.1). Dolayısıyla uluslararası federasyonların düzenlemeleri ve 5984 ve 3289 sayılı Kanunlardaki TFF'nin ve diğer bağımsız spor federasyonlarının bu kurallara uyma zorunluluğuna işaret eden ifadelerle; belirli süreli sözleşme yapılması için gereken objektif koşulun Kanun'dan kaynaklandığı kanaatindeyiz.

Sözleşmenin Süresinin Uzamış Sayılması

Sözleşme süresinin bitmiş olmasına rağmen müsabaka takviminin herhangi bir nedenle uzadığı durumlarla da karşılaşılabilir. Örneğin TFF 2014 – 2015 Futbol Sezonunda Galatasaray ile Bursaspor arasında oynanan Türkiye Kupası final maçı, 31 Mayıs'tan sonraki bir tarihte, 03.06.2015 tarihinde oynanmıştır¹⁰. Aslında bu durum istisnaidir. İlk akla gelen, bir müsabaka sezonunun, aşırı kötü hava şartları, bir doğal afet ya da terör saldırısı gibi nedenlerle belirlenmiş olan tarihte bitmemesidir.

Bazı spor federasyonlarının talimatlarında bu ihtimale ilişkin özel düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin TFF'nin yukarıda zikredilen talimatlarında böyle hükümler bulunmaktadır¹¹. PFSTT'na göre sözleşme bitiş tarihinden sonra resmi müsabakaların devam etmesi halinde, sözleşmenin süresi müsabakaların bitimine kadar uzamış sayılır (m.19/3/c.2). Aynı hüküm antrenörlerle ilgili TASÇET m.11/2'de aynı şekilde tekrarlanmıştır. TFF'nin düzenlemelerine göre böyle bir durumda futbolcuların

⁸ Aynı husus yine aynı Talimatın 27'nci maddesinde tekrarlanmıştır.

⁹ 5984 sayılı Kanun m.3 – (1) TFF'nin görevleri şunlardır: ...

c) FIFA ve UEFA'nın yetkili organları tarafından konulan kuralların gereği gibi uygulanmasını sağlamak, ulusal talimatlar hazırlamak ve Türkiye'yi futbol ile ilgili konularda yurt dışında temsil etmek...

f) Üyelerinin, kulüplerin, futbolcuların, hakemlerin, yöneticilerin, teknik direktör ve antrenörlerin, sağlık personelleri, futbolcu temsilcileri ve müsabaka organizatörleri ile diğer tüm ilgililerin FIFA, UEFA ve TFF tarafından konulan Statü, talimat ve düzenlemeleri ile bunların yetkili kurulları tarafından verilen kararlara uymalarını sağlamak...

(2) TFF'nin teşkilat, görev ve yetkileri, teşkilatın çalışma usul ve esasları, oluşturulacak diğer kurul ve birimler, merkez, yurt içi ve yurt dışı teşkilat birimlerinin görevleri ile bu Kanunun uygulanmasına dair diğer hususlar; TFF'nin üyesi bulunduğu FIFA ve UEFA kurallarına uygun olarak, Genel Kurulun yapacağı ve Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girecek TFF Statüsü ile Yönetim Kurulunun yapacağı ve aksi kararlaştırılmadığı sürece TFF'nin resmi internet sitesinde yayımlandığı gün yürürlüğe girecek talimatlarla belirlenir.

¹⁰ <http://www.tff.org/Default.aspx?pagelid=29&maclid=139946>, Erişim Tarihi: Nisan 6, 2020.

¹¹ Basketbol dalında ise sözleşme bitiş tarihinin sezon ortasına gelmesi durumunda süre 30 Haziran tarihine uzar (SBAÇEUT m.12/1). Aynı talimatın 20'nci maddesine göre de Sözleşme süresi içinde, antrenörlerin kusurlarından dolayı bir sezon içinde altı (6) aydan fazla hak mahrumiyet cezası alması durumunda, kulübün isteği halinde, antrenörün sözleşme süresi aynı oranda uzar. Dondurulan sözleşme yeniden yürürlük kazandığında süre eklenmesi sonucu bitiş tarihi senenin ortasına denk gelirse, sözleşmenin bitiş tarihi o sezonun 30 Haziran tarihine kadar uzatılır.

ve antrenörlerin kulüplerle olan sözleşmeleri talimatlardaki genel sona erme tarihi olan 31 Mayıs'ta değil, en son müsabaka ne zaman yapılırsa o zaman sona ermiş sayılacaktır.

Bu yönde bir düzenleme olması, aslında "sezon" tanımından ileri gelmektedir. PFSTT'de yer alan tanıma göre, FIFA RSTP ile aynı doğrultuda olarak, sezon kelimesi "ilk resmi müsabaka ile son resmi müsabakanın oynandığı tarihler arasındaki süreyi" ifade etmektedir. TFF tarafından sözleşmenin sona ereceği sürenin belirlenip bu yönde bir uzama hükmü konulmaması halinde, bu durum FIFA RSTP zorunlu hükümleri ile çatışabilecektir.

Burada bir paragraf daha açıp, FIFA tarafından uygulamaya konulan yeni kural ve tavsiyelerden bahsetmek gerekir¹². Yukarıda açıkladığımız üzere, FIFA RSTP 18. maddesi ulusal federasyonların herhangi bir değişiklik yapmadan olduğu gibi benimsemek zorunda olduğu maddelerden biridir. FIFA da, yayınlamış olduğu Covid-19 kılavuzunda, önerilen rehber prensip olarak, sözleşmelerin yeni tespit edilecek sezon sonu tarihine kadar uzaması yönünde görüş bildirmiştir. Bu durumda sözleşmenin aynı şartlarla ve erteleme süresince uzadığı kabul edilmelidir. Futbolda durum yukarıdaki paragraftaki gibiyken, diğer spor dallarında ise müsabaka takviminin uzaması haline ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Hatta basketbolda SBLTTT m.14'e göre "sözleşmeli Türk vatandaşı basketbolcular, sözleşme sürelerinin bitiminde herhangi bir bonservis bedeli ödemeksizin istedikleri kulübe transfer yapabilirler" hükmü mevcuttur. Bu durumda hukukun genel kurallarına başvurmak gerekir. Burada esasen tartışılması gereken konular; federasyon düzenlemeleri ile Kanunların ilişkisi ve şayet sözleşmenin süresi uzamış sayılırsa hangi şartlarla uzamış sayılacağıdır.

Spor Federasyonlarının Düzenlemeleri ile Kanunların İlişkisi

Spor federasyonlarının düzenlemeleri ile tabi oldukları devletlerin çıkardıkları kanunların ilişkisine geçmeden önce bu yapıların hukuki niteliklerini açıklamak isabetli olacaktır. Pek çok uluslararası spor kuruluşu (IOC, FIFA, UEFA, FIBA, FIVB) İsviçre'de mukim birer dernek statüsündedir. Bu kuruluşların faaliyetleri çok sayıda devletin ülkesini kapsamakla birlikte, belirli devletlerin iç hukuklarına göre kurulmuş olmaları ve devletlerin bu konuda aralarında yapmış oldukları herhangi bir milletlerarası antlaşmaya dayanmıyor olmaması karşısında uluslararası kişilikleri yoktur. Devletlerin bazı uluslararası spor kuruluşlarına tolerans göstermeleri buna zorunlu olduklarına dair bir inançtan değil, spora bakış açıları kaynaklıdır (Baykal, 2007).

Uluslararası ve ulusal spor federasyonlarının uluslararası sözleşme yapma yetkileri bulunmadığı gibi herhangi bir yasama (kanun yapma) kudretleri de bulunmamaktadır. Genellikle koydukları kurallara uymasının sebebi; o spor dalının paydaşlarının (kulüplerin ve sporcuların), tescilleri sırasında söz konusu kuruluşların düzenlerine uyacaklarına dair verdikleri taahhütlerdir. Aynı şekilde ülkemizdeki spor federasyonlarının hukuki temeli, kendilerinden değil, yasama organı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce anayasamızdaki usule uygun çıkarılmış Kanunlardan kaynaklanmaktadır (5894 ve 3289 sayılı Kanunlar).

Spor federasyonlarının sporcuların veya antrenörlerin sözleşmeleriyle düzenlemelerinde, zaman zaman klasik Borçlar Hukuku veya İş Hukuku öğretilerinin dışına çıkılmaktadır¹³. Buradaki düzenlemelerin, hiyerarşik olarak kendilerinden üstte bulunan normlara aykırı düzenlemeler içermeyeceği kanaatindeyiz. Ast kuralın üst kurala aykırı olamamasını gerekli kılan normlar

¹² <https://img.fifa.com/image/upload/zyqtt4bxgupp6pshcrtg.pdf> Erişim Tarihi: Nisan 13, 2020

¹³ Sporunun uyumsuzlukla alakalı ilgili ilk olarak federasyona başvurma zorunluluğu buna örnek olarak verilebilir. Basketbol ve voleybol dallarında sözleşmeye dayanan uyumsuzlukla ilgili olarak önce ilgili Federasyonun Yönetim Kurullarına başvurma zorunluluğu vardır. Örneğin; Türkiye Voleybol Federasyonu Sporcu Tescil, Lisans ve Transfer Talimatı 39'uncu maddeye göre "Fesih hakkını kullanmak isteyen taraf, noter kanalıyla karşı tarafa ihtarname keşide etmek ve bunun bir örneğini Federasyona göndermek mecburiyetindedir. Bu tebligata rağmen 10 gün içinde sözleşme hükümleri yerine getirilmez ya da eksik yerine getirilirse sporcu serbest kalabilir. Bu konuda ilgilinin talebi üzerine verilecek Federasyon Yönetim Kurulu kararı kesindir. Sözleşmesini fesihle Federasyon tarafından haklı görülen sporcu, ilk transfer döneminde dilediği kulüple hiçbir şart aranmaksızın sözleşme imzalayabilir." Aynı hususta benzer hükümlere Türkiye Basketbol Federasyonu Sözleşmeli Sporcular, Lisans, Tescil ve Transfer Talimatının 31'inci, 32'nci, 33'üncü ve 34'üncü maddelerinde de yer verilmiştir.

hiyerarşisi, bir başka açıdan anayasanın üstünlüğünü ve bağlayıcılığı ilkesinin bir devamı niteliğindedir (Esener, 2008; Deryal, 2011). Spor federasyonlarının kuralları yalnızca sportif düzenle alakalı olmalıdır (oyun kuralları, müsabaka statüleri, kulüplerin ya da sporcuların federasyonların düzenlediği müsabakalara katılım hakkı vb). Örneğin bir sporcu sözleşmesinde feshin geçerlilik şartlarına, feshin geçerli olup olmadığına karar verememelidirler. Fesih, bozucu yenilik doğuran bir haktır ve karşı tarafa ulaşmakla hüküm doğurur (Antalya & Topuz, 2019; Baycık, 2011). Federasyonlar, yönetim kurullarının hazırladıkları talimatlara koydukları hükümlerle bu temel hukuk kaidelerini bertaraf edemezler (Orhan, 2018). Fesih konusunda taraflardan istenen bildirim sadece sportif düzeni takip için gerekli olan bilgidir ki bu sayede hangi sporcu veya teknik adamın hangi kulüple ilişkisi devam ediyor ya da hangi tarafa sportif yaptırım uygulanabilecek bilinsin.

Aynı hususta 5984 sayılı TFF Kanunu'nun bir maddesinden de değerlendirmek gerekir. Kanunun "*Türkiye Futbol Federasyonunun Görevleri*" başlıklı 3'üncü maddesinin 1/a bendine göre TFF'nin görevlerinden biri de Türkiye'deki her türlü futbol faaliyetini yürütmek, düzenlemek ve denetlemektir. Acaba bu Kanun maddesi TFF'nin futbolla ilgili her türlü konuda düzenleme yapmasına cevaz verir mi? Kanunla kurulan idari kuruluşların çoğunda benzer ifadelerle rastlanabilmektedir. Böyle genel bir ifadede bu kadar kapsamlı bir yetki çıkarılması beklenemez. 3289 sayılı Kanunda diğer spor federasyonları ile ilgili benzer bir ifade bulunmadığına da ifade edelim.

Sonuç olarak, spor kuruluşlarının ancak Kanunlarla çatışmaya sebep olamayacak konularda ve faaliyet alanlarıyla ilgili düzenleme yapabilecekleri kanaatindeyiz. Bunun sonucu olarak, taraflardan biri, talimata değil de yürürlükteki bir Kanuna uygun hareket ettiğinde, Kanunun emrettiği üstün tutulmalıdır. Örneğin bir sporcu, sözleşmeyi haklı nedenle feshederken, federasyon talimatlarındaki sürelerle uymayıp TBK m.435'teki derhal feshi uygulasa ve bu husus yargılama konusu olsa, sporcunun yaptığı hukuka uygun sayılmalıdır. Özetle kuralın uygulanması konusunda çatışma varsa spor federasyonunun çıkardığı talimat değil Kanun hükmü uygulanmalıdır. Ancak altını çizerek belirtmemiz gerekir ki buradaki tespitimiz durumun ulusal yargı organlarına (örn. Türk mahkemelerine) sirayet edeceği durumlarla ilgilidir. Genellikle uluslararası transferlerde ve sözleşmelerle farklı tahkim organlarının görevli kılındığı yargılamalara ilişkindir. Böyle durumda genellikle uluslararası spor federasyonlarının düzenlemeleri ve ilgili tahkim organının içtihatları geçerli olacaktır.

Uzatılan Sözleşme Süresi

Türk Borçlar Kanunu (m.430/1) ve İş Hukuku öğretisinde, belirli süreli iş sözleşmesinin süresinin dolması, aksi kararlaştırılmadıkça sözleşmenin kendiliğinden sona erme halidir (Bkz. Çelik ve diğerleri, 2018; Eyrenci ve diğerleri, 2019; Narmanlıoğlu; 2014; Senyen-Kaplan, 2018; Tunçomağ ve Centel, 2018; Süzek, 2018). Sözleşmenin sona ereceği tarih, spor federasyonlarının düzenlemelerindeki gibi net bir takvim birimi ise, kural olarak sözleşme o tarihte sona ermiş sayılır. Böyle durumda tarafların ayrıca bir bildirimde bulunmaları da beklenmez. Ancak mevzuatımızda Deniz İş Kanununda (Resmi Gazete, 29.04.1967, Sayı: 12586) özel bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Kanunun m. 7/II hükmüne göre, "*Belirli sefer için yapılmış hizmet akti, akitte yazılı seferin sonunda geminin vardığı limanda yükünü boşaltmasıyla sona erer.*" Deniz İş Kanununda böyle özel bir düzenlemeye yer verilmesi bu kanuna tabi çalışmaların özelliğinden kaynaklanmaktadır (Bozkurt Gümrükçüoğlu, 2012).

Kanaatimizce bu özellikli çalışma halinden sporcular için de bahsedilebilir. Zaten belirlenen takvim biriminden kasıt da o spor dalının müsabaka sezonuna ilişkindir. Aslında takvim birimi değil sezon süresi gözetilerek ilgili takvim birimleri düzenlemelere eklenmiştir. Bu şekilde düşünüldüğünde sezonun makul bir süre için uzaması mevcut sözleşmenin de o süre boyunca uzamış sayılmasını gerektirir. Ancak şu ihtimalleri de değerlendirmek gerekir. Örneğin bir spor ligi, Türkiye'ye has bir sebeple sözleşmede kararlaştırılmış tarihte değil de diğer ülkelerin yeni sezonlarının başlayacağı zamana uzasa, bu takdirde diğer ülkelere transferi söz konusu olan sporcu için makul bir uzamadan bahsedilemez. Ancak şu anda neredeyse Dünyada tüm ligler ertelendiği için burada makul bir uzamadan bahsedilebilir. Özetle kanımızca mevcut Covid-19 salgını sebebiyle sözleşmelerin sürelerinin sezon tamamlanana kadar uzamış sayılması makuldür. Süresi uzayan sözleşmeler de yeni

bir sözleşme değil, eski sözleşmenin devamıdır. Sezon tamama erene kadar mevcut sözleşme geçerliliğini sürdürür.

Durumu futbol açısından değerlendirecek olursak, FIFA tarafından uygulamaya konulan yeni kural ve tavsiyelerde, yapılacak değişiklikler için belirli kıstaslar belirlenmiştir. Covid-19'un anlaşmaları askıya alması ve taraflar üzerinde yarattığı baskı düşünüldüğünde, teknik direktörler ve oyuncular yükümlülüklerini yerine getirememekte, kulüpler de faaliyetlerini askıya almaktadır. Bu dönemde, kulüplerin yıkımına sebep olmadan teknik direktör ve oyunculara belirli bir maaş ödemesinin sağlanması için önerilen tavsiye prensipler yer almaktadır. Buna göre FIFA, kulüpler ve çalışanlarının bir araya gelerek yeni şartları görüşmesini teşvik etmektedir. Yapılacak görüşmelerde belirlenmesi gereken hususlar; ücret ve yan menfaatler, hükümet yardım programları, sözleşme uzamasındaki koşul ve şartlardır. FIFA bu hususta, ilgili çalışanıyla görüşme gerçekleştirmeye çalışıp çalışmadığı, kulübün ekonomik durumu, yeni koşulların ölçülülüğü, ücret değişikliği sonucunda çalışanların alacağı net ücreti, bu kararın tüm kadroya mı uygulandığı yoksa belirli bir kısım çalışanlar mı uygulandığı durumlarını inceleyecektir. Bununla birlikte TFF de sözleşmelere ilişkin tavsiye kararını 09.05.2020 tarihinde internet sitesinden duyurmuştur Gerek FIFA'nın gerekse TFF'nin sözleşmeler konusundaki duyuruları bağlayıcı değil tavsiye niteliğindedir.

Belirtmek gerekir ki dünya çapında bir salgın ihtimali şu ana kadar hiçbir spor federasyonunun düzenlemelerinde gözlemlenmemiştir. Buna benzer durumları ifade etmek için kullanılan mücbir sebep kavramı daha çok sözleşmenin bir tarafın başına geldiğinde diğer tarafın fesih hakkıyla ilgilidir. Ancak bu defa durum öngörülmuş düzenlemelerden farklıdır. Çünkü buradaki mücbir sebep sözleşmelerin tüm taraflarını alakadar etmektedir. Yani sporcu bir kulüpten ayrılrsa gidip hizmetini görebileceği başka bir kulüp de yoktur. Uluslararası spor federasyonları da tavsiye kararlarıyla sonucu yürütmeye çalışmaktadır. Müsabaka takvimlerinin, dünya çapında benzer tarihlere göre ayarlanması tüm sporcu ve antrenörler için isabetli olacaktır. Örneğin mevcut sezonların aynı zaman diliminde tamamlanıp, yeni sezonların benzer takvime ayarlanması durumunda tarafların mağduriyeti azalacaktır.

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz FIFA tarafından uygulamaya konulan yeni kural ve tavsiyeler çerçevesinde, erteleme sebebiyle sezonların ve/veya tescil dönemlerinin çakışması halinde, aksi kararlaştırılmadığı sürece, oyuncuların başka bir takıma transfer olmasında dahi liglerin bütünlüğü ve sağlığını sağlamak için öncelik eski takımına verilecektir. Bir diğer ifadeyle, bir oyuncunun başka bir takıma transfer olmasından sonra mevcut sezonun tamamlama maçlarının oynanması halinde, ilgili oyuncu eski kulübünde müsabakalara çıkabilecektir.

Sözleşmelerin benzer durumlarda uzamış sayılmasıyla ilgili uluslararası spor federasyonlarının "*makul süreyi*" belirlemeleri gelecekteki benzer durumlar açısından isabetli olacaktır. Kanaatimizce bu süre sezonun bitiminden itibaren 20 gün veya 30 gün olarak belirlenebilir. Çünkü her uzama sebebi Covid-19 gibi küresel bir olaya dayanmayabilir. Bu konuyu bir örnekle açıklamak yerinde olacaktır. Örneğin birçok ülkede ligler Mayıs sonunda bitmekte ve Haziran sonuna doğru takımlar yeni sezon hazırlıklarına başlamaktadırlar. Sezon ortasında (Ocak 2021'de) 2021-2022 sezonu için Türkiye'de bir takımla sözleşme imzalayan Brezilyalı futbolcu A, lisansının bulunduğu Portekiz Ligine salgın hastalık sebebiyle 3 ay ara verildiği için Haziran 2021 sonu yeni takımının kampına katılamayacak, Portekiz'deki ligin Temmuz sonunda tamamlanmasını bekleyecek, o lig bittikten sonra yeni takımına katılacaktır. Dolayısıyla yeni takımıyla sezon öncesi kampı kaçırarak, uyum sürecini geciktirecek, gerekli dinlenmeyi de yapamayacaktır. Hâlbuki FIFA makul süre konusunda bir düzenleme yapmış olsa bu durumda futbolcu makul süre boyunca bekleyecek, süre sonunda yeni takımına katılabilecektir. Kulüpler de bu durumda buna göre hazırlıklarını yapacak, gerektiğinde A takıma katılacak altyapı oyuncularını hazır tutacaktır.

Bu yaşanan tecrübelerden sonra kulüplerin sporcularla yapacakları sözleşmelere sezonların uzaması ihtimaline karşılık özel düzenleme yapacaklarını gözetmek gerekir. Böyle bir sözleşme maddesinin geçerli sayılması ve tarafları bağlayacağını düşünüyoruz. Bu takdirde benzer sebeplerle lig uzarsa futbolcu sözleşmesine sadık kalarak süreyi (sezonu) tamamlayacaktır.

Uzatılan Sözleşmelere İş Hukukundaki Bazı Uygulamaların ve Güncel Değişikliklerin Etkisi

Son dönemde Covid-19 salgını nedeniyle, Türk İş Hukukunu doğrudan etkileyen bazı kanuni değişiklikler yapılmıştır. Bu hususta 7726 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Resmî Gazete, 26.03.2020, Sayı:31080 Mükerrer)" ve 7244 sayılı "Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda (Resmî Gazete, 17.04.2020, Sayı: 31102)" yer alan ve konumuzla alakalı değişikliklerin etkilerinden bahsetmek isabetli olacaktır.

Kısa Çalışma Ödeneği Uygulaması

Covid-19 salgını ile kısa çalışma uygulaması, işverenlerce eskiye göre daha fazla rağbet edilen bir uygulama haline gelmiştir. Kanuna göre kısa çalışma, "genel ekonomik, sektörel veya bölgesel kriz ile zorlayıcı sebeplerle işyerindeki haftalık çalışma sürelerinin geçici olarak önemli ölçüde azaltılması veya işyerinde faaliyetin tamamen veya kısmen geçici olarak durdurulması hallerinde, işyerinde üç ayı aşmamak üzere kısa çalışma yapılabilir" (4447 sayılı Kanun Ek m.2/1). Son kanuni değişikliklerle ve yeni maddelerle birlikte kısa çalışmayla ilgili de birtakım değişiklikler yapılmıştır¹⁴. Konumuzla alakalı olarak burada, kulüplerin kısa çalışma ödeneğinden yararlanıp yararlanamayacağı ve bunun uzayan sözleşmelere etkisini değerlendirmeye çalışılacaktır. Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği Hakkında Yönetmeliğin (Resmî Gazete 30.04.2011, Sayı: 27920) 6'ncı maddesine göre işçinin kısa çalışma ödeneğinden yararlanabilmesi için: (a) İşverenin kısa çalışma talebinin uygun bulunması; (b) İşçinin kısa çalışmanın başladığı tarihte, 4447 sayılı Kanununun 50'nci maddesine göre çalışma süreleri ve işsizlik sigortası primi ödeme gün sayısı bakımından işsizlik ödeneğine hak kazanmış olması gerekmektedir.

4447 Kanun'un 50'nci maddesine göre ise "Günlük işsizlik ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının yüzde kırkıdır. Bu şekilde hesaplanan işsizlik ödeneği miktarı, 4857 sayılı İş Kanununun 39'uncu maddesine göre onaltı yaşından büyük işçiler için uygulanan aylık asgari ücretin brüt tutarının yüzde seksenini geçemez (f.1)." Hizmet akdinin sona ermesinden önceki son 120 gün hizmet akdine tabi olanlardan, son üç yıl içinde: (a) 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 180 gün; (b) 900 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 240 gün; (c) 1080 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olan sigortalı işsizlere 300 gün süre ile işsizlik ödeneği verilir (f.2).

Anılan hükümler değerlendirildiğinde kısa çalışmaya başvuru konusunda sektörel bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla spor kulüpleri de işveren olarak kısa çalışmaya ilişkin başvuru yapabilirler. Ancak burada dikkat edilmesi gereken konu ülkemizde uygulanan profesyonel – amatör ayrımıyla yakından ilgilidir. Ülkemizde profesyonel olarak uygulanan tek dal futbol olduğu için diğer spor dallarında spor kulüplerinin çalışanlarının kısa çalışma ödeneğinden faydalanmaları en azından 5510 sayılı Kanuna göre sigortalı sayılan, sporcu antrenör dışındaki diğer çalışanlar açısından mümkün olacaktır. Çünkü görüleceği üzere işçilerin (sporcu – antrenör) kısa çalışma ödeneğinden yararlanabilmesi için belirli süre çalışmış ve işsizlik sigortası ödemiş olması gerekmektedir. Amatör spor dallarındaki kulüplerin bu gerekleri yerine getirdiği söylenemez. Profesyonel liglerde mücadele eden kulüplerin futbolcu ve futbol antrenörlerinden, kısa çalışma ödeneği alma şartlarını sağlayanlar bu ödenekten faydalanabilir. Yukarıda izah ettiğimiz liglerin uzaması sonucu sözleşme süreleri uzamış sayılan futbolcu ve antrenörler, üç aya kadar bu ödenekten yararlanabilirler¹⁵. Şayet ligler bu

¹⁴ Bkz. 4447 sayılı Kanun m.Ek.3, Geçici m.23, Geçici m.24, Geçici m.25.

¹⁵ Sadece sözleşmeleri uzamış sayılanlar değil, şartları uyan diğer kişiler de bu ödenekten faydalanır. Metinde makalenin konusu olduğu için süreleri uzamış futbolcu ve antrenörler zikredilmiştir.

düzenlemedeki üç aylık süreden önce başlayacak olursa, ödeneklerden ligler başlayıncaya kadar faydalanabilirler.

Fesih Yasağı ve Ücretsiz İzin Uygulaması. 4857 sayılı Kanuna eklenen Geçici 10'uncu maddeyle işverenlerin fesih hakları geçici süre ile sınırlandırılmıştır. Hükme göre, İş Kanunu kapsamında olup olmadığına bakılmaksızın her türlü iş veya hizmet sözleşmesi, Geçici 10'uncu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten (16.04.2020) itibaren üç ay süreyle, işverenin haklı nedenle fesih hakkını düzenleyen İş K. 25'inci maddenin birinci fıkrasının (II) numaralı bendinde ve diğer kanunların ilgili hükümlerinde yer alan ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzeri sebepler dışında işveren tarafından feshedilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Yani bu durumda işverenler, anılan süre boyunca ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller dışında işçilerin sözleşmelerini tek taraflı olarak sona erdiremeyeceklerdir. Bu durumda kulüpler; sporcu, antrenör ya da diğer kulüp çalışanlarının iş sözleşmelerini anılan haklı nedenler dışında sona erdiremeyeceklerdir. Şüphesiz spor federasyonlarının talimatlarına göre uzadığı varsayılan sözleşmelerle ilgili de bu hüküm geçerli olacaktır.

İş K. Geçici 10'un maddesinin ikinci fıkrasına göre ise bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç aylık süreyi geçmemek üzere işveren işçiyi tamamen veya kısmen ücretsiz izne ayırabilir. Bu madde kapsamında ücretsiz izne ayrılmak, işçiye haklı nedene dayanarak sözleşmeyi fesih hakkı vermez. Maddeyle yürürlüğe girdiği tarih olan 16.04.2020'den 16.07.2020'ye kadar (hatta Cumhurbaşkanı tarafından süre uzatılırsa 16.10.2020'ye kadar) işverenlere işçiyi tamamen veya kısmen ücretsiz izne ayırma hakkı vermektedir. Bu süreçte sözleşmeler varlıklarını koruyacak ancak taraflar sözleşmeden kaynaklı yükümlülüklerini kısmen veya tamamen yerine getirmeyeceklerdir. Hatta madde metninde bu durumun mutlaka Covid-19 sebebine dayanma veya işverenin kısa çalışmaya başvurma şartı da bulunmamaktadır. Bu durumdaki işçiler için 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'nda ayrıca bir düzenleme yapılmıştır¹⁶. Son halde kulüplerin sporcuları veya antrenörleri üç aya kadar ücretsiz izne çıkarması mümkün müdür? Kanaatimizce kulüpler, liglere verilen ara boyunca sporcuları, antrenörleri ve diğer kulüp çalışanlarını ilgili düzenleme gereği ücretsiz izne çıkarabileceklerdir. Böyle bir durumda belirli süreli iş sözleşmelerinin ücretsiz izin süresi kadar uzayacağı düşünülebilir. Kanaatimizce ücretsiz izin süresi ne kadar uzun olursa olsun, uzamış sayılan sözleşmeler sezon biter bitmez sona erecektir. Yani örneğin 12.05.2020'de ücretsiz izne ayrılan ve normalde sözleşmesi 31.05.2020'de bitecek olan bir futbolcunun sözleşmesi, sezon 12 Haziran - 12 Temmuz arası oynanıp tamamlansa bile ücretsiz izin süresi kadar uzamaz, ligin tamamlandığı 12 Temmuz'da sona erer.

Bu ihtimalde de örneğin sporcu dipnotta belirtilen 4447 sayılı Kanun Geçici m.24'deki ücret desteklerinden faydalansa bile aylık ücretinin kalan kısmını kulüpten talep edemeyeceğini

¹⁶ Bkz 4447 sayılı Kanun Geçici Madde 24 – (Ek:16/4/2020-7244/7 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte iş sözleşmesi bulunmakla birlikte 4857 sayılı Kanunun geçici 10 uncu maddesi uyarınca işveren tarafından ücretsiz izne ayrılan ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanamayan işçiler ile 15/3/2020 tarihinden sonra 51 inci madde kapsamında iş sözleşmesi feshedilen ve bu Kanunun diğer hükümlerine göre işsizlik ödeneğinden yararlanamayan işçilere, herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylıklı aylığı almamak kaydıyla ve 4857 sayılı Kanunun geçici 10 uncu maddesinde yer alan fesih yapılamayacak süreyi geçmemek üzere, bu süre içinde ücretsiz izinde buldukları veya işsiz kaldıkları süre kadar, Fondan günlük 39,24 Türk lirası nakdi ücret desteği verilir. Yapılan ödemelerden damga vergisi hariç herhangi bir kesinti yapılamaz.

Birinci fıkra kapsamında ücretsiz izne ayrılarak nakdi ücret desteğinden yararlanan işçinin fiilen çalıştırıldığı tespit edilirse işverene, bu şekilde çalıştırılan her işçi ve çalıştırıldığı her ay için ayrı ayrı olmak üzere fiilin işlendiği tarihteki 4857 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinde belirlenen aylık brüt asgari ücret tutarında çalışma ve iş kurumu il müdürlüklerince idari para cezası uygulanır ve ödenen nakdi ücret desteği ödeme tarihinden itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte işverenden tahsil edilir.

Bu madde kapsamında nakdi ücret desteğinden yararlananlardan 5510 sayılı Kanuna göre genel sağlık sigortalısı veya genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına girmeyenler, aynı Kanunun 60'inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılırlar ve genel sağlık sigortasına ilişkin primleri Fondan karşılanır.

Bakanlık, nakdi ücret desteğine ilişkin ödeme usul ve esaslarını belirlemeye ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin ortaya çıkabilecek tereddütleri gidermeye yetkilidir.

düşünmekteyiz. Neticede işin görülmesi ve ücretin ödenmesi yükümlülükleri açısından temerrüt karşılıklıdır. Yine geçici 10'uncu maddenin izleyen fıkralarına göre de bu madde hükümlerine aykırı olarak iş sözleşmesini fesheden işveren veya işveren vekiline, sözleşmesi feshedilen her işçi için fiilin işlendiği tarihteki aylık brüt asgari ücret tutarında idari para cezası verilir. Cumhurbaşkanı birinci ve ikinci fıkrada yer alan üç aylık süreleri altı aya kadar uzatmaya yetkilidir. Son olarak bu ihtimalde kulüpler, ücretsiz izne ayırdıkları sporcu ve antrenörlere teknolojik araçlarla uzaktan antrenman vb uygulamaları da yaptıramayacaklardır. Çünkü kulüplerin ücret ödeme yükümlülüğü askıda olacağı gibi sporcuların da iş görme yükümlülüğü askıda olur.

Sonuç

Spor organizasyonları dünya çapında önemli bir çalışma alanıdır ve ilgiyle takip edilmektedir. Bu minvalde spor kulüplerinde çalışan sporcu ve antrenörlerin sözleşmeleri de her zaman ilgi çekici olmuştur. Bu sözleşmelerle ilgili olarak tartışılan konuların başında da söz konusu sözleşmelerin hukuki yönüdür. Şüphesiz Covid-19 salgını 2020 yılında dünya gündemine oturmuş ve birçok alanı olumsuz etkilemiştir. Spor sektörü de bundan nasibini almış, neredeyse spor faaliyetlerinin tümü belirsiz bir süre için durdurulmuştur. Bu durum müsabaka takvimlerinin de süresinde tamamlanamamasına yol açmış, belirli süreli iş (hizmet) sözleşmelerinin yaygın olduğu bu alanda soru işaretlerine sebep olmuştur. Çalışmamızda yaptığımız değerlendirme sonucunda şu kanaatlere varılmıştır.

- Bazı federasyonların düzenlemelerinde, sporcu ve antrenörlerin sözleşme sürelerinin uzamış sayılmasına ilişkin hükümler mevcutken, bazılarının bu yönde bir hüküm yoktur.
- Spor federasyonlarının yasama kudreti bulunmamaktadır. Buldukları ülkelerin hukukuna uymak zorunda oldukları gibi, yaptıkları düzenlemeler kanunlarla çatıştığında geçersizdir. Ancak Kanunlarla çatışmaya sebep olamayacak konularda ve faaliyet alanlarıyla ilgili düzenleme yapabilirler. Bununla birlikte, uluslararası federasyonlara üye olan bir federasyonun (Türkiye Futbol Federasyonu, Türkiye Basketbol Federasyonu gibi) uluslararası düzenlemelere uyum sağlama yükümlülüğü de göz ardı edilmemelidir. Ancak altını çizerek belirtmemiz gerekir ki buradaki tespitimiz durumun ulusal yargı organlarına sirayet edeceği durumlara ilgilidir. Genellikle uluslararası transferlerde ve sözleşmelerle farklı tahkim organlarının görevli kılındığı yargılamalara ilişkindir. Böyle durumda genellikle uluslararası spor federasyonlarının düzenlemeleri ve ilgili tahkim organının içtihatları geçerli olacaktır.
- Uzamış sayılan sözleşmeler yeni bir sözleşme değil, eski sözleşmenin devamıdır. Sözleşmelerin uzamış sayılması konusunda bir ayırım yapılmalıdır. Küresel salgın gibi tüm uluslararası federasyonları ilgilendiren konularda sözleşmenin uzadığını kabul edilebilir. Ancak farklı sebeplerle (doğa olayları, ulusal salgın, terör vb. olaylar) ulusal federasyonları tekil olarak etkileyen durumlarda uzama süresinin makul olduğunda sözleşme uzamış sayılmalıdır. Bu duruma yönelik makul sürelerin uluslararası federasyonlarca tespiti isabetli olacaktır.
- Uluslararası spor federasyonlarının müsabaka takvimlerinin dünya çapında mevcut sezonların aynı zaman diliminde tamamlanıp, yeni sezonların benzer takvime ayarlanması durumunda tarafların mağduriyeti azalacaktır.
- Türk Hukukundaki kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneği ile fesih yasağı ve ücretsiz izin uygulamaları spor kulüplerince de uygulanabilir.

Kaynaklar

Akyiğit, E. (2016). *İş Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Antalya O. G. ve Topuz M. (2019) *Medeni Hukuk*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

- Baştürk, F. (2005). Teknik direktör ve antrenörlerin hukuki durumu. *Legal İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, Sayı:6, S-S.604
- Baştürk, F. (2007). *İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Baycık G. (2011). İş hukukunda yenilik doğuran haklar. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Baykal F. H. (2007). Spor kuruluşlarının uluslararası hukuktaki yeri. *Spor Hukuku Dersleri*, (Eds) Kismet Erkiner. İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları.
- Bozkurt Gümrükçüoğlu, Y. (2012). Belirli süreli iş sözleşmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. *İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Çelik N., Caniklioğlu N. ve Canbolat T. (2018). *İş Hukuku Dersleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Demir F. (2016). *İş Hukuku ve Uygulaması*. İzmir: Albi Yayınları.
- Demircioğlu M ve Centel T. (2016). *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Deryal Y. (2011). *Hukukun Temel Kavramları*. Trabzon: Derya Kitabevi.
- Esener T. (2008). *Genel Hukuk Bilgisi*. İstanbul: Alkim Yayınevi.
- Eyrenci Ö., Taşkent S. ve Ulucan D. (2019). *Bireysel İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık..
- Mollamahmutoğlu H., Astarlı M. ve Baysal U. (2018). *İş Hukuku Ders Kitabı: Bireysel İş Hukuku*. Lykeion Yayıncılık: Ankara.
- Narmanlıoğlu Ü. (2014). *Ferdi İş İlişkileri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Senyen-Kaplan T. E. (2018). *Bireysel İş Hukuku*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sümer H. H. (2018). *İş Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Süzek, S. (2018). *İş Hukuku*. Beta Yayıncılık: İstanbul.
- Orhan, Ü. (2018). Sporda zorunlu tahkim kararlarının uygulanması, *Legal Hukuk Dergisi*, 16(192), 5563 – 5685.
- Orhan, Ü. (2019). Spor kulübü ve antrenör arasındaki sözleşmenin hukuki niteliği ve ana esasları, *Legal İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 63, 993-1028.
- Şakar, M. (2019). *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Tunçomağ, K. ve Centel T. (2018). *İş Hukukunun Esasları*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

The Influence of Balance and Flexibility on the Performance of Freestyle Swimming

Elvira Nikšić¹

 <http://orcid.org/0000-0002-1849-9693>

Faculty of Educational Sciences, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Edin Beganović

 <http://orcid.org/0000-0002-5190-6035>

Faculty of Physical Education and Sport, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Marko Joksimović

 <http://orcid.org/0000-0003-4232-5033>

National Football Club, Podgorica, Montenegro

Adnan Mušović

 <https://orcid.org/0000-0002-3578-5165>

Marko Miljanov Elementary school, Bijelo Polje, Montenegro

Received: March 27, 2020

Accepted: June 4, 2020

Online Published: June 10, 2020

DOI: [10.30655/besad.2020.27](https://doi.org/10.30655/besad.2020.27)

<https://doi.org/10.30655/besad.2020.27>

Abstract

The aim of this research was to determine the influence of motor abilities on the success of performing a freestyle swimming, pre and post the completed swimming training program. The study was conducted on a sample of 90 female students, aged 11-12 years, fifth graders from primary schools in Novi Grad Municipality in Sarajevo, using 6 motor variables and 1 criterion. Regression analysis was used to determine the effect of balance and flexibility on the freestyle swimming performance. Analyzing the presented results of the regression analysis, it was found that after the pre-test measurement of the variables for estimating the balance, the following predictor motor variable had the greatest and statistically significant influence on the criterion variable: standing upright on the balance beam with eyes open (BETA) = .581, which is significant at the level of $p < .001$. For flexibility, the following predictor motor variable is: upper body bent forward while sitting with legs side by side (BETA) = .411, which is significant at the $p < .001$ level. After the post-test measurement of the variables for the assessment of motor abilities (balance and flexibility), the same variables as for the pre-test measurement had the statistically significant influence on the criterion variable (freestyle swimming of the sections 25 m long - crawl, chest or back swimming). At standing on the right leg longitudinally, open-eyed, on the balance bench (BETA) = .448, which is significant at the level of $p < .001$, and in flexibility the variable - bench ab with legs side by side (BETA) = .463, which is significant at the level of $p < .001$. All movements in swimming require well-developed flexibility (mobility), and in particular the mobility of the torso and upper extremities.

Keywords: Motor performance, adolescents, training, ability, amplitude

¹Corresponding author: Elvira Nikšić

Faculty of Educational Sciences, Skenderija St. No. 72, 71000, Sarejova, Bosnia and Herzegovina
elvira.beganovic1982@gmail.com

Introduction

Flexibility is the ability to perform movements with a large amplitude of body parts in individual joint systems, while balance implies the body's balance to remain at rest or movement. Depending on the swimming technique being taught, there are major differences in the mobility of individual joints. Flexibility can relatively be well developed by applying different kinesiological content (Beganović, 2011). There are different types of flexibility: dynamic flexibility - the ability to perform dynamic movements through the full range of motion in a particular joint, static-active flexibility - the ability to achieve and maintain a stretched position in a particular joint, using only the work of agonists and synergists, while an antagonistic muscle group is stretched, static-passive flexibility - the ability to reach and maintain a stretched position in a particular joint using one's body weight, extremities, or a particular device. Flexibility development work should play an important role in any swimming training program. It is known that swimmers with free, back or dolphin technique have to pay more attention to arm and shoulder exercises, because injuries of these swimmers are most commonly in the shoulder joint. In contrast to the breaststroke swimmers, the flexibility of the shoulder joint is not a crucial component for success, but rather the flexibility of the pelvic, knee, and dorsal flexion of the foot. Due to a completely different motor movement in the water, the work of the feet is a very significant propulsive factor for swimmers in the chest technique, therefore the most common injuries occur in the knee joint (Krstić, Kitanović-Krstić, & Čavka, 2012). Swimming develops basic motor abilities and contributes to the development of cognitive (intellectual) abilities. It contributes to increasing the strength and endurance of the muscular system, coordination and improving circulation. Successful freestyle swimming requires repetitive strength and coordination, as all movements such as arm, leg and whole body movements plus breathing reduce coordination and repetitive strength, but also balance and flexibility, high joint mobility (Nikšić, Beganović, Joksimović, Nasrolahi & Đoković, 2019). By working on flexibility, the technique of swimming improves, and thus the result (Šiljag & Grčić-Zubčević, 2007). Propulsion will be reduced if the swimmer is unable to perform the maximum amplitude of movement in the shoulder joint. Also the propulsion will be reduced if the swimmer does not have optimal foot extension. These examples speak to the importance of flexibility for swimming. Improving flexibility affects muscle length and helps developing muscle strength and helps preventing injury (Volčanšek, 2002). In mastering one of the swimming techniques, balance is essential in making a strong reflection from the starting block. Starting and moving the body weight forward disturbs the balance, after which a strong reflection and momentum of the hands are exercised. When starting from the block which is located at the pool, well-developed flexibility is required, first in the ankle joint and knee joint, and then in the hip joint, as well as when performing arm movements in any technique (Mirvić, 2015). Mandić, Okičić, & Aleksandrović, (2007) stated that the success of swimming techniques was influenced by the overall anthropological status. Torlaković (2009) investigated the effects of an experimental non-swimmer training program on the dynamics of learning basic swimming elements in boys aged 8 to 10 years. The results of the study showed that boys who practiced sports adopted the basic elements of swimming quickly and efficiently. In support of this, athletes are likely to have a greater need for achievement, perception and motor abilities, as well as a greater motivation for success. The aim of this research is to determine the magnitude of the influence of motor abilities (balance and flexibility) on the success of performing freestyle swimming, before and after the completed swimming training program.

Method

The sample was 90 female students, aged 11.63 ± 0.70 years, 5th graders from primary schools in Novi Grad Municipality in Sarajevo. The research was in accordance with the Helsinki Convention and the respondents participated voluntarily providing a written consent from their legal guardians. All students were measured with 6 variables designed to cover well their motor abilities (balance and flexibility) and one criterion variable. Six variables designed to cover the area of primary motor dimensions were used to assess subjects' motor abilities: variables for assessing balance (Balance of Right Leg -BRL, Balance of Left Leg - BLL, Balance of Both Leg - BBL); variables for assessing flexibility (Front Splits - FS, Lateral Splits - LS, Sit and Reach - SR) and 1 criterion variable for evaluating the performance of a freestyle swimming, technique rating - ST (25 m freestyle swimming). Working program conducted in this research is conceived on the

principles of theory and practice that treats the methodology of working with beginners. The core program covered the activity through time period (for four months, the subjects were divided into two groups of 45 students during that period, for two months per group), number of training units: 16 block classes per group (two times a week), duration of one teaching block class 90 minutes, in order to determine the magnitude of the influence of motor abilities (balance and flexibility) on the success of performing a freestyle swimming, before and after the completed swimming training program. Class structure: Introductory part of the class (introductory word and organizational preparations) – 5 minutes. Preparation part of the class (shaping exercises and accustoming to the water) – 10 minutes. The main part of the class (basic program) - 60 minutes. Sports training exercises – crawl, back and chest swimming (dry exercising, water exercising, legs exercises, arms exercises, breathing exercises, swimming techniques exercises in full coordination). Final part of the class (relaxing exercises and games) – 15 minutes. The data obtained in this study were processed using SPSS 16.0 software. Regression analysis was applied in order to determine the influence of motor abilities (balance and flexibility) on the success of performing freestyle swimming, before and after the completed swimming training program. Regression analysis was applied to determine the influence of motor abilities (balance and flexibility), designated as input or predictor set, on swimming performance, designated as output or criterion variable. Based on the magnitude of the multiple regression (R), the joint variance (R square) is explained only if it is statistically significant.

Table 1. Descriptive Statistics of Morphological Characteristics

Variables	N	M ± SD
Body height (cm)		147.31 ± 7.43
Body weight (kg)	90	40.28 ± 8.79
Body Mass Index (kg/m ²)		18.51 ± 3.02
Age		11.63 ± 0.70

Table 1 presenting the basic anthropometric parameters of the subject (height, weight and body mass index), i.e. their mean and standard deviation. The average height of the subjects is 147.31 ± 7.43 cm, the average weight is 40.28 ± 8.79 kg and the average BMI is 18.51 ± 3.02.

Table 2. Assessment Criteria

MARK	The Level of Mastered Technique
E	A total non-swimmer.
D	Floater. There are major mistakes in performing coordination elements of crawl technique and complete absence of breathing technique.
C	Half-swimmer. There are obvious mistakes in performing some coordination elements of crawl technique, and some mistakes in breathing technique.
B	Satisfying performance of crawl technique, with insignificant mistakes in hand and leg coordination.
A	Techniques which are carried out with the optimal angle of attack (crawl), by a proper coordination and breathing.

Results

Figure 1 shows that, after the pre-test measurement, the subjects received the following grades: 46% received grade 1, 27% received grade 2, 27% received grade 3, while none of the subjects received grades 4 and 5. After the post-test measurement, none of the subjects were rated with grade 1, which was a great success considering the high number of non-swimmers after the pre-test measurement. 28% of the subjects received grade 2, 34% of the subjects received grade 3, 28% received grade 4 and 10% received grade 5. The grades improved for all subjects after the post-test measurement. It should also be noted that there were no more complete non-swimmers with grade 1-E after the post-test measurement (0%). The percentage of non-swimmers, according to the post-test measurement, was represented by the students who belong in the category of floaters with grade 2-D (28% of the subjects). The students swam the freestyle

technique for 25 m. They had the possibility to choose one of the swimming techniques (crawl, backstroke or breaststroke) which they mastered the best after the training.

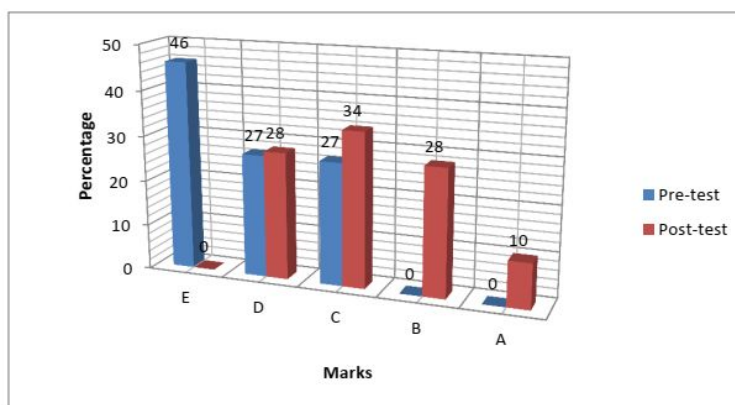

Figure 1. Pre and Post-tests Measurements

Table 3. Display of Values of Multiple Correlation Coefficient Between the Predictor Variables and the Criterion

Model	Unstandard Coefficients		Standard Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
BRL	.021	.005	.581	4.014	.001
BLL	.004	.005	.111	.788	.433
BBL	.004	.005	.114	.823	.413

R = .778 R² = 0.60 F = 43.938 p = .001

Rather high coefficient of multiple correlation R = .778 indicates a significant statistical influence of the variables for estimating balance on the criterion. Following predictor motor variable had the greatest and statistically significant effect on the ST criterion variable: BRL (BETA) = .581, which is significant at the p<.000 level.

Table 4. Display of Values of Coefficient of Multiple Correlation Between Predictor Variables and Criterion

Model	Unstandard Coefficients		Standard. Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
SR	.035	.009	.411	3.724	.001
FS	.006	.007	.145	.852	.397
LS	.003	.007	-.069	-.414	.680

R = .461 R² = .212 F = 7.717 p = .001

High multiple correlation coefficient of R = .461 indicates a significant statistical influence of the variables for assessing flexibility on the criterion. Following predictor motor variable had the greatest and statistically significant effect on the ST criterion variable: SR (BETA) = .411, which is significant at the p<.000 level.

Table 5. Display of Values of Multiple Correlation Coefficient Between the Predictor Variables and the Criterion

Model	Unstandard Coefficients		Standard. Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
BRL	.023	.007	.448	3.348	.001
BLL	.011	.007	.200	1.522	.132
BBL	.011	.006	.200	1.721	.089

R = .829 R² = .687 F = 62.878 p = .001

Rather high coefficient of multiple correlation $R = .829$ indicates a significant statistical influence of the variables for estimating balance on the criterion. The following predictor motor variable had the greatest and statistically significant influence on the ST criterion variable: BLR (BETA) = .448, which was significant at the $p < .001$ level.

Table 6. Display of Values of Coefficient of Multiple Correlation Between Predictor Variables and Criterion

Model	Unstandard Coefficients		Standard. Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
SR	.058	.012	.463	4.704	.001
FS	.002	.005	.048	.487	.682
LS	-.004	.003	.143	1.478	.143

R = .542 R² = .294 F = 11.909 p = .001

High multiple correlation coefficient of $R = .542$ indicates a significant statistical influence of the variables for assessing flexibility on the criterion. The following predictor motor variable had the greatest and statistically significant influence on the ST criterion variable: SR (BETA) = .463, which is significant at the $p < .000$ level.

Discussion

For a successful result in swimming, performing any of the swimming techniques (i.e. freestyle), students need to have well-developed basic motor abilities. They are involved in solving motor tasks and allow them to move successfully, whether they are acquired through training or not. These are the basis of all motor learning and directly influence sports performance (Malacko & Rađo, 2004). Okičić, Jorgić, Mandić, Thanopoulos & Jovanović (2012), in a sample of 30 subjects aged 9 to 12 years, attempt to determine the baseline and specific motor abilities relationships with breaststroke results in young swimmers. The results of the regression analysis indicate that all basic motor variables used had a statistically significant correlation with the swimming result at 100 m breaststroke ($p < .001$), with R being 0.78 and common variability (R^2) explained by 0.61%. Individually observed variables did not have a statistically significant effect on the swimming result. This indicates the need to develop all the basic motor abilities. The data thus obtained indicate that in the training process with the younger categories, optimal conditions should be created for the development of all motor abilities that may have an effect on swimming efficiency in the breaststroke technique. Stoiljković (2003), in breaststroke swimmers, the most important component of success is considered to be flexibility in the pelvic, knee, and hip joints. Rađo, Pivač & Wolf, (1995), on a sample of 87 subjects, analyzed the influence of basic motor abilities in the process of learning and improving sports swimming techniques (crawl, backstroke, breaststroke). Based on the regression analysis, successful coordination of sports, swimming, and backstroke techniques requires good coordination, speed, as well as flexibility of the shoulder joint and feet in dorsal and plantar flexion. In his doctoral dissertation Volčanšek (1979) examined the influence of anthropometric and motor dimensions on swimming performance in adolescents beginners. In a sample of 188 subjects, 113 males and 75 females in Zagreb, by canonical correlation analysis, the author obtains one dimension between anthropometry and swimming, and two pairs of canonical dimensions between motor subspace and swimming results. The first pair talks about

swimming performance of those subjects who possess: coordination abilities, flexibility in the shoulder joint, the success of solving new motor tasks and speed of movement frequency. The second canonical factor is defined by explosive power, agility and repetitive power, and projection to it is only by the technique of breaststroke. Vidović (2000), in her dissertation included a study on a sample of 181 male subjects. The measurements were made using 16 morphological and 21 variables for the assessment of general motor abilities and 23 variables for the evaluation of stylized forms of movement in water (specific motor abilities). The results of the regression analysis of swimming with different techniques at 50 m gave sufficient information about the influence of the predictor system on the variance in swimming performance. Six dimensions are isolated in the area of motor abilities: repetitive torso strength, explosive power, flexibility, movement frequency, coordination, and general muscular endurance. Successful work (well-developed flexibility) and proper coordination of arm and leg movements, plus breathing (Kazazović, 2008) are required to successfully master one of the swimming techniques (freestyle swimming). Torlaković (2009), in his research showed that boys who already practiced any sports more effectively adopted the basic elements of swimming, compared to children who have never engaged in sports before. This indicates that motor abilities are very important for swimming, as students who practice a sport have better motor abilities and thus achieve better swimming success. In this study, students who were not active athletes showed poorer results. After a pre-test examination of the level of swimming knowledge, it was observed that grade 1 was given to 47 students, which is 95.92%. At the seventh, eighth and ninth class, the number of students with grades 3 and 2 increased. With the increase in the number of training classes, students were able to master the basic elements of swimming better and more and more students were moving from skating to swimming. Students received higher grades, and thus received the highest grade of 5 in fourteenth training, two students (4.08%). Regardless of this type of progress, the highest number of students still received a grade 1, 29 of them, which is 59.18%. Gradually, students received better grades, and thus gained better swimming abilities. Thus, seven students received a grade of one in the final testing, which is a great success considering the number of non-swimmers after the pre-test measurement. Most students in the post-test measurement swam the crawl technique with proper work of the arms, legs and breathing, which was to be expected given that the subjects were boys. The reason these students did not learn how to swim is probably because some students need more time to adapt to the aquatic environment and swim, as well as their physical inactivity and therefore less developed motor abilities, as shown only by research into where students who are engaged in some sport were more successful in mastering basic swimming techniques. In a sample of 90 V grade students, ages 11 to 12, respondents attempted to determine the impact of motor abilities (repetitive strength and coordination) on the performance of a freestyle swimming, before and after a swim training program was completed. 6 motor variables and one criterion were used to assess basic motor abilities. Regression analysis was used to determine the effect of repetitive power and coordination on the performance of the freestyle swimming. Analyzing the presented results of the regression analysis, it can be concluded that after the initial and post-test measurements of the repetitive power variables, the following predictor motor variables had the greatest and statistically significant influence on the ST criterion variable: sit-ups, push-up, deep squat, and in coordination the following predictor motor variables: throwing a ball from hand to hand over head for 30 seconds, coordination with a stick, and air rotation. Which is to be expected, as all movements in swimming such as movements of the arms, legs and the whole body plus breathing are dependent to coordination and repetitive power (Nikšić, Beganović, Joksimović, Nasrolahi & Đoković, 2019).

Conclusion

The regression analysis was applied to determine the influence of motor variables (balance and flexibility) on the success of performing freestyle swimming, before and after the completed swimming training program. One variable was used as the criterion in this analysis, ST (25 m freestyle swim). Analyzing the presented results of the regression analysis, it can be concluded that after the initial and post-test measurements, the following predictor motor variable had the greatest and statistically significant influence on the ST criterion variable: BRL (balance of right leg), and with flexibility the following predictor motor variable: SR (sit and reach). This should have

been expected, because when doing a freestyle swim, subjects started from the starting block or the edge of the pool, which required a well-developed balance. All the students examined had a dominant right leg, and therefore the statistically significant influence on the criterion variable was the predictor variable BRL (balance of right leg). All movements in swimming require well-developed flexibility (mobility), and in particular the mobility of the torso and upper extremities. Based on the presented results of the regression analysis, before and after attending to the swimming program, it can be established that a rather high coefficient of multiple correlation of the motor variables system (balance and flexibility) and the criterion variable is present, indicating that the predictor system of motor variables has a statistically significant influence on the criterion variable, as shown by the results of the post-test measurement of the freestyle swimming.

References

- Beganović, E. (2011). *Effects of a Neoclassical Program on Elementary Swimming Training*. Unpublished Master thesis. Faculty of Sport and Physical Education, University of Sarajevo: Sarajevo.
- Kazazović, B. (2008). *Swimming*. 3rd edition. Grafičar promet: Sarajevo.
- Krstić, M., Kitanović-Krstić, R., & Čavka, A. (2012). *Application of stretching exercises to the development of flexibility in the swimmer's training process*. Proceedings of the 21st Summer School of Kinesiologists of the Republic of Croatia, "Intensification of the Exercise Process in the Fields of Education, Sport, Sports Recreation and Kinesitherapy". 444-450.
- Mandić, D., Okičić, T., Aleksandrović, M. (2007). *Swimming*. Nis: Serbia.
- Malacko, J., & Rađo, I. (2004). *Technology of sports and sports training*. Sarajevo: Faculty of Sport and Physical Education.
- Mirvić, E. (2015). *Swimming*. Faculty of Sport and Physical Education, University of Sarajevo: Sarajevo.
- Nikšić, E., Beganović, E., Joksimović M., Nasrolahi, S., & Đoković, I. (2019). The impact of strength and coordination on the success of freestyle swimming performance. *European Journal of Physical Education and Sport Science*. 5(11): 10-22. DOI:10.5281/zenodo.3364090.
- Okičić, T., Jorgić, B., Mandić D., Thanopoulos, V., & Jovanović, P. (2012). Relationships of basic and specific motor abilities with the results of breaststroke swimming in young swimmers. *Sports Science & Health*. 2(1): 16-21. DOI: 10.7251/SSH1201016O.
- Rađo, I., Pivač, M., & Wolf, B. (1995). Metric Characteristics of Tests for Assessment of Situational - Motor Abilities in Swimming. *Fis communication*. Niš.
- Stoiljković, S. (2003). *Basics of general anthropometrics*. Nis: SKC-Nis.
- Šiljag, K., & Grčić-Zubčević, N. (2007). *Construction and validation of measuring instruments for assessing swimmer flexibility in back technique*. Proceedings of the 16th Summer School of Kinesiologists of the Republic of Croatia. (pp. 219-224). Croatian Kinesiology Association.
- Torlaković, A. (2009). The effects of an intensive program of learning the basic elements of swimming in extracurricular activities on young children. *HomoSporticus*. 11, 2: 14-18.
- Vidović, N. (2000). *Relationship between morphological characteristics and motor readiness (ability) with the degree of adoption of stylized swimming movements in student youth*. Unpublished Doctoral Dissertation. Faculty of physical culture, University of Sarajevo: Sarajevo.
- Volčanšek, B. (1979). *The influence of anthropometric and motor dimensions on swimming results*. [Unpublished Doctoral Dissertation. Faculty of Physical Culture, University of Zagreb: Zagreb.
- Volčanšek, B. (2002). *The essence of swimming*. Faculty of Kinesiology, University of Zagreb.

Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarına Yönelik Hentbol Genel Alan Bilgisi Testi

Handball Common Content Knowledge Test for Pre-service Physical Education Teachers

Fatih Dervent¹

Faculty of Sport Sciences, Marmara University,

 <https://orcid.org/0000-0002-2612-3549>
Istanbul, Turkey

Bleda Buse Tatlıcı

Institute of Educational Sciences, Marmara University, Istanbul, Turkey

 <https://orcid.org/0000-0002-3410-7485>

Meral Küçük Yetgin

Faculty of Sport Sciences, Marmara University, Istanbul, Turkey

 <https://orcid.org/0000-0002-4916-5661>

Erhan Devrilmez

School of Physical Education and Sports, Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Turkey

 <https://orcid.org/0000-0002-5136-7510>

Received: May 29, 2020

Accepted: September 1, 2020

Online Published: September 5, 2020

DOI: [10.30655/besad.2020.29](https://doi.org/10.30655/besad.2020.29)

<https://doi.org/10.30655/besad.2020.29>

ÖZ

Genel alan bilgisi (GAB) beden eğitimi öğretmenlerinin etkili bir öğretim süreci gerçekleştirebilmeleri için gerekli temel unsurlardandır. Bu çalışmanın amacı beden eğitimi öğretmenleri ve adayları için geçerli ve güvenilir bir hentbol GAB testinin geliştirilmesidir. Çalışmaya üç farklı üniversiteden 67'si erkek 37'si kadın toplam 104 beden eğitimi öğretmen adayı katılmıştır. Testte yer alan sorular deneyimli hentbol antrenörleri, öğretim elemanları, bir öğretim programı uzmanı ve bir Türkçe dil uzmanından oluşan uzman grubu tarafından oluşturulmuştur. Sorular GAB alt boyutları çerçevesinde, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programında yer alan takım sporları ders içeriği ve bu programda işlenen hentbol derslerinin müfredatlarında yer alan öğrenme çıktıları, ortaokul ve ortaöğretim Beden

¹ **Corresponding author: Fatih Dervent**

Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Anadoluhisarı Yerleşkesi, Beykoz, İstanbul, Türkiye.

fatih.dervent@marmara.edu.tr

Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programlarında yer alan öğrenme çıktıları ve kazanımlar dikkate alınarak hazırlanmıştır. Test geliştirme aşamalarının tamamlanmasıyla birlikte 20 sorudan (7 oyun kuralı, 6 teknik ve 7 taktik bilgisi) oluşan hentbol GAB testi geliştirilmiştir. Rasch modeli kullanılarak yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizinde 20 sorudan 18'i uyum indeksleri açısından beklenen değer aralığında bulunmuştur. Uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyi dışında kalan maddelerin test dışında bırakılması önerilmektedir. Maddelerin ve kişilerin ayırt edicilik ve güven indeksleri yeterli seviyededir. Sonuç olarak, Rasch analizi hentbol GAB testinin beden eğitimi öğretmenleri ve adayları için geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bölümlerin verim ve etkililikleri fiziksel aktivite ve spor dersleri özelinde ortaya koyabilmek adına farklı spor dallarında geçerli ve güvenilir GAB testlerinin geliştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yetiştirme, oyun kuralları, teknik, taktik, Rasch analizi

Abstract

Common content knowledge (CCK) is one of the necessary basic elements for physical education teachers in order to enact effective teaching. The purpose of this study was to develop valid and reliable handball CCK test for inservice and preservice physical education teachers. Participants were 67 male and 37 female, totally 104 preservice physical education teachers enrolled in three different universities. Questions in the test were composed by expert group comprised of experienced handball coaches, instructors, a curriculum specialist and a Turkish language expert. Questions were prepared aligned with the learning outcomes of physical education teacher education program, syllabi of handball courses, secondary and high school curriculums. The handball CCK test had 20 questions (7 game rules, 6 technique, and 7 tactic questions). Rasch modelling was used for evaluating the validity and reliability of the developed CCK test. Results indicated that 18 of 20 questions were determined within expected values. Questions out of expected fit index values are recommended to leave out of the test. Separation and reliability indices of questions and person were sufficient. As a conclusion, Rasch analysis showed that the handball CCK test was valid and reliable test for preservice and preservice physical education teachers. Increasing the number of valid and reliable CCK tests clearly lays out efficiency and effectiveness of physical education teacher education programs relative to physical activity and sport courses.

Keywords: Teacher education, game rules, technique, tactic, Rasch analysis

Giriş

Öğrencilerin öğrenme düzeyini etkileyen temel etkenlerden biri alan bilgisidir (Ward, 2013). Alan bilgisi, bir öğretmenin belirli bir konuyu öğretebilmesi için sahip olması gereken bilgi olarak açıklanmaktadır (Grossman, 1990; Shulman, 1986). Öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin zenginleştirilmesi için öğretmenlerin yeterli ve derinlemesine alan bilgisine sahip olması beklenmektedir. Yeterli alan bilgisine sahip olmayan beden eğitimi öğretmenleri derslerinde benzer öğretim tasarımlarını tekrar tekrar sunmakta, bu durum da öğrencilerin öğrenme düzeyini olumsuz olarak etkilemektedir (Hastie ve Vlaisavljevic, 1999; Siedentop, 2002).

Alan bilgisi, Ball, Thames ve Phelps (2008) tarafından genel alan bilgisi (GAB) ve özelleşmiş alan bilgisi (ÖAB) olarak ikiye ayrılmıştır. Ward (2009a), Ball ve arkadaşlarının matematik alanında geliştirdikleri GAB ve ÖAB kavramlarını beden eğitimi ve spor alanına uyarlamıştır. Ward'ın (2009) GAB alt boyutları oyun, görgü ve güvenlik kuralları ile teknik ve taktik bilgisidir. ÖAB alt boyutlarında ise öğrenci hataları ve öğretim tasarımı ve sunumu bilgisi yer almaktadır. Kısaca, GAB, öğretmenin neyi öğreteceğini; ÖAB ise öğretmenin GAB'ni nasıl öğreteceğini bilmesi olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada alan bilgisinin GAB boyutuna odaklanılmıştır.

Öğretmen yetiştirme programlarında alan bilgisine yönelik yaşanan pozitif dönüşümü bir yansıması olarak, Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Strateji Belgesi kapsamında oluşturulan öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin ilk iki maddesi alan bilgisinden söz eder. Alan Bilgisi (A1): Alanının sorgulayıcı bakış açısını kapsayacak şekilde ileri düzeyde kuramsal, metodolojik ve olgusal bilgiye sahiptir. Alan Eğitimi Bilgisi (A2): Alanının öğretim programı ve pedagojik alan bilgisine sahiptir (MEB, 2017, s.13). Oysaki önceki çalışmalarda alan bilgisine, öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin ancak sonunda (Program ve İçerik Bilgisi) yer verilmiştir (MEB, 2006). Bu dönüşüm ülkemizde ve dünyada öğretmen yetiştirme programlarına da yansımış, alan bilgisinin beden eğitimi öğretmeni ve adaylarının sahip olması gereken önemli yeterliliklerden biri olduğu vurgulanmaya başlanmıştır (MEB, 2017; SHAPE America, 2017).

Yukarıda sözünü ettiğimiz dönüşümde, son yıllarda beden eğitimi öğretmenleri ve adaylarının alan bilgilerinin ölçüldüğü çalışmaların da etkisi olabileceği düşünülebilir (Devrilmez vd., 2019; Devrilmez ve Dervent, 2019; Iserbyt vd., 2017; Kim ve Ko, 2019; Kim vd., 2018; Siedentop, 2002; Tsuda vd., 2019; Ward vd., 2015; Ward vd., 2018). Bu araştırmalar, uygulandıkları ülkeler ve ele aldıkları spor dalları açısından farklı olsalar da elde ettikleri bulgular bakımından benzerlik göstermektedirler. Sözü edilen araştırmaların ulaştığı sonuçlar öğretmenlerin, beden eğitimi öğretmeni yetiştirme programlardan, özellikle fiziksel aktivite ve spor derslerinde, yeterli ve derinlemesine alan bilgisine sahip olmadan mezun olduklarını ortaya koymaktadır. Düşük alan bilgisinin nedeni, bu derslerde öğretmen adaylarının öğretecekleri spor dallarına özgü teknikleri sergilemelerinin (performans) alan bilgilerini artırmak için yeterli olduğu varsayımına dayanan geleneksel öğretmen yetiştirme anlayışından vazgeçilmemesi olabilir (Ayvazo, Ward ve Stuhr, 2010; Ince, Ward ve Devrilmez, 2012; Siedentop, 2002; Ward, 2009a; Ward vd., 2013).

Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren programlarda GAB odaklı ders işlenmesine rağmen yapılan çalışmalar beden eğitimi öğretmen adaylarının halen yeterli GAB'ne sahip olmadıklarını göstermektedir (Dervent, Devrilmez, Ince ve Ward, 2018; Dervent, Devrilmez, Ward ve Ince, 2020; Devrilmez, 2016; Devrilmez ve Dervent, 2019; Devrilmez, Dervent ve Yoruç Çotuk, 2019). Öğretim programı içinde GAB odaklı yürütülen derslerin sonunda öğretmen adaylarının yeterli alan bilgisine sahip olmaması, beden eğitimi öğretmeni yetiştiren kurumların fiziksel aktivite ve spor dersleri açısından sorgulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle alan bilgisinin GAB boyutunu ölçmek için geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına gereksinim duyulmaktadır.

Son yıllarda beden eğitimi öğretmenleri ve adaylarının spor dallarına özgü GAB düzeylerini ölçmek için geliştirilen bilgi testlerinin dört ortak özelliği bulunmaktadır. İlk özellik, testlerin uluslararası bir çabanın ürünü olarak farklı ülkelerde geliştirilerek yayınlanmış olmalarıdır. GAB testlerinin ikinci özelliği geliştirildiği ülkenin kültürüne özgü olmasıdır. Örneğin; voleybol (Devrilmez, Dervent ve Yoruç Çotuk, 2019; Tsuda, Ward, Yoshino, Ogiwara, He ve Ohnishi, 2019) ve futbol için farklı ülkelerde GAB testleri geliştirilmiştir (Dervent, Devrilmez, Ince ve Ward, 2018; He, Ward ve Wang, 2018). Bağlamsal farklılıkların GAB testlerine yansıtılmasının nedeni her ülkenin okul beden eğitimi ve öğretmen yetiştirme programlarındaki farklılıklardır. Örneğin; Çin, Türkiye'de olduğu gibi hem okul beden eğitimi ve spor dersleri hem öğretmen yetiştirme lisans programları için merkezi müfredat uygulamaktadır. Buna karşın; Çin öğretmen yetiştirme programlarında beden eğitimi öğretmenleri sadece bir veya iki spor dalında uzmanlaşacak şekilde eğitilmektedir. Aynı zamanda, Çin Futbol Reform ve Gelişim Programı kapsamında futbol ulusal beden eğitimi ve spor ders programlarının önemli bir parçası haline getirilmiş bu nedenle tüm okullarda öğretilmeye başlanmıştır (Çin Halk Cumhuriyeti Danıştay, 2015). Türkiye'de ise futbol öğretimi beden eğitimi öğretmenin tercihine göre öğretilebilecek takım sporları arasında yer alır (MEB, 2018). Ayrıca, beden eğitimi ve spor öğretmenliği lisans programlarında futbol seçmeli olarak üç ayrı dönemde sunulan 3 kredilik (1 teorik + 2 uygulama) takım sporlarından

biri olarak öğrenci tarafından tercih edilirse öğretilir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2018). Üçüncü özellik, GAB testlerinin geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanmasında Rasch modellemesinin kullanılmasıdır (Rasch, 1980). Rasch, veriye dayalı model oluşturan geleneksel yöntemlerin aksine modele dayalı olarak veri analizi gerçekleştirdiğinden geçerlik ve güvenilirlik konusunda daha hassas ve etkili sonuçlar vermektedir (Linacre, 2011). Testlerin son özelliği ise yüksek iç tutarlılığa ve güvenilirliğe sahip olmasıdır. Bu özellikleri nedeniyle GAB testlerinin beden eğitimi öğretmeni ve adaylarının spor dallarına özgü GAB düzeylerini ölçmek için kullanılması önerilmektedir (Ayvazo, Ward ve Stuhr, 2010).

Hentbol, Türkiye'de beden eğitimi ve spor derslerinde öğretimi tercih edilen, oynayanların bir bütün olarak hareket etmeleri, düşünceleri ve birlikte karar vermelerini gerektiren kolektif bir takım sporudur (Sevim, 2002). Hentbol, hem Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programı hem ortaokul ve ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programlarının öğrenme çıktıları ve kazanımlarının yerine getirilmesi için kolaylıkla tercih edilebilecek bir spordur (MEB, 2018a; MEB, 2018b; YÖK, 2018). Bu çalışmanın yapıldığı süreçte yapılan alanyazın taramasında geçerli ve güvenilir hentbol GAB testine rastlanmamıştır. Bu doğrultuda beden eğitimi öğretmenleri ve adaylarının hentbol GAB düzeylerini ölçen bir bilgi testine gereksinim vardır. Bu çalışmanın amacı beden eğitimi öğretmenleri ve adayları için geçerli ve güvenilir bir hentbol GAB testinin geliştirilmesidir.

Yöntem

Araştırmanın etik onayı Helsinki Deklarasyonunu etik standartlarına göre hazırlanarak, bir devlet üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Etik Kurul Protokol No:197-ODTU-2020). Katılımcılar, araştırmaya gönüllü olarak katılmış ve yazılı onam formlarını imzalamışlardır.

Katılımcılar

Çalışmaya 3 farklı üniversiteden 67'si erkek 37'si kadın toplam 104 beden eğitimi öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 19 ile 30 ($X = 22.14$, $Ss = 4.71$) arasındadır. Çalışmada yer alan beden eğitimi öğretmen adaylarının tamamı üniversitede bir dönem boyunca hentbol dersini başarıyla tamamlamıştır. Ayrıca katılımcıların tümü üniversite öncesinde okul ya da kulüp takımlarında hentbol deneyimine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Bağlam

Çalışmanın uygulandığı süreçte Türkiye'de 99 beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü bulunmaktadır (YÖK, 2019). Öğretmen adaylarının bu bölümlerden mezun olabilmeleri için 4 yıllık (8 dönem) öğretim sürecini başarıyla tamamlamaları gerekmektedir. Beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bölümler YÖK (2018) tarafından standardize edilmiş Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programını uygulamakla yükümlüdürler. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programında yer alan dersler alan eğitimi, meslek bilgisi ve genel kültür olmak üzere üç grupta sunulmuştur. Programda sağlık (İnsan Anatomisi ve Kinesiyoloji, Egzersiz Fizyolojisi, Sağlıklı Yaşam için Egzersiz Programlama), genel eğitim (Sınıf yönetimi, Eğitsel Psikoloji, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi), konu alan bilgisi (Öğretim İlke ve Yöntemleri, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi, Beden Eğitimi ve Spor – Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları) ve fiziksel aktivite ve spor (Atletizm, Cimnastik, takım, bireysel, raket ve doğa sporları, Ritim Eğitimi ve Dans) odaklı dersler bulunmaktadır. Hentbol, ismine doğrudan yer verilmese de üç dönem sunulan Takım Sporları I, II, III dersleri kapsamında öğretilen sporlardan biridir. Takım Sporları dersinin içeriğinde, ilgili takım sporunun tanımı, temel hareketleri,

stratejileri ve taktikleri, bireysel ve takım savunması, takım hücumu, oyun sistemleri, kural bilgisine yer verilmiştir.

Hentbol, ortaokul ve ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programlarında belirtilen fiziksel etkinliklere ve sporlara özgü hareket becerilerini geliştirmek, hareket kavramlarını, ilkelerini, strateji ve taktiklerini kullanmak, fiziksel etkinliklere ve sporlara özgü kuralları, bilgi ve becerileri uygulamak gibi bazı öğrenme çıktılarına ulaşmada uygun bir spor dalı olarak da ön plana çıkmaktadır (MEB, 2018a; MEB, 2018b). Hem Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans programı hem Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programlarında vurgulanan kavramlar Ward'ın (2009) GAB alt boyutunda yer alan oyun, görgü, güvenlik kuralları bilgisi ve teknik, taktik bilgisiyile doğrudan örtüşmektedir.

Testin Geliştirilmesi

Test oluşturulmadan önce alan yazında geçerli ve güvenilir bir hentbol bilgi testinin varlığı kontrol edilmiştir. PubMed, EBSCO, SportDiscuss, Education Resources Information Center (ERIC) veri tabanları taranmış, geçerli ve güvenilir bir hentbol bilgi testine rastlanmamıştır. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenleri ve adaylarının hentbol GAB düzeylerini ölçmek için bir bilgi testinin geliştirilmesine karar verilmiştir. Test geliştirme süreci dört aşamada gerçekleşmiştir.

Aşama 1. Uzman grubunun oluşturulması. Hentbol GAB testinin geliştirilmesinin ilk aşamasında bir öğretim programı uzmanı, iki üst düzey hentbol antrenörü (Master Coach Pro Lisans), hentbolda uzman doktoralı bir öğretim üyesi ve beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde hentbol derslerini yürüten bir öğretim elemanından oluşan uzman grubu oluşturulmuştur. Uzman grubu araştırmacının üçüncü yazarının koordinasyonunda, çevrimiçi toplantı uygulamaları ve sesli-görüntülü görüşme yöntemleri kullanılarak topluca ya da ikili gruplar halinde bir araya gelmiştir. Soruların oluşturulmasında (a) Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programında yer alan takım sporları ders içeriği, (b) bu programda işlenen hentbol derslerinin müfredatlarında yer alan öğrenme çıktıları, (c) ortaokul ve ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programlarında yer alan öğrenme çıktıları ve kazanımlar ve (d) oyun, görgü ve güvenlik kuralları ile teknik ve taktik bilgisinden oluşan GAB alt boyutları esas alınmıştır. Uzman grubu yukarıda sözü edilen ölçütleri karşılayan 28 sorudan oluşan bir havuz oluşturmuştur.

Aşama 2. Beden eğitimi öğretmeni ve antrenör görüşleri. 28 soru uzman grubunda yer almayan ulusal düzeyde belgeye sahip dört hentbol antrenörü ve ortaokulda görev yapan ve uzun süredir yıllık planlarında hentbol öğretimine yer veren bir beden eğitimi öğretmenin görüşlerine ayrı ayrı olmak üzere sunulmuştur. Bu aşamada 8 soru (a) okullarda öğretilmeyecek teknik ve taktik öğeler içermesi (b) doğru olarak yorumlanabilecek birden fazla seçenek sunması ve (c) kural bilgisi içeren çok fazla soru olması nedeniyle uzman grubunun da onayıyla test dışında bırakılmıştır.

Aşama 3. Türkçe dil incelemesi. Üçüncü aşamada 20 soru, Türkiye'de bir eğitim kurumuna bağlı faaliyet gösteren bir yayın kuruluşunda genel yayın yönetmenliği yapan, mesleğinde 20 yılın üstünde deneyime sahip bir Türkçe dil uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Dil kontrolü sonrası ifade ve anlam bozuklukları giderilmiş, sorular Türkçe dil bilgisine uygun hale getirilmiştir.

Aşama 4. Görünüş geçerliği. 20 soru hentbol dersini başarıyla tamamlayan ve bu çalışmada yer almayan 42 beden eğitimi öğretmen adayına sunularak anlaşılabilirlik kontrol edilmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri soruların anlaşılır ve hentbol GAB ölçümü için yeterli olduğunu göstermektedir.

Dört aşamanın da tamamlanmasıyla çoktan seçmeli 20 sorudan (7 oyun kuralı, 6 teknik ve 7 taktik bilgisi) oluşan hentbol GAB oluşturulmuştur. Sorular 4 seçenekli olup her sorunun tek bir doğru cevabı bulunmaktadır.

Tablo 1. Hentbol GAB Testi Örnek Soruları**Oyun süresi hangi durumlarda zorunlu olarak durdurulur?**

- A. Serbest atış kullanılırken
- B. İki dakika cezası verildiğinde
- C. Gol olduğunda
- D. Oyuncu değişikliği esnasında

Pastan gelen topu yakalamayla ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A. Kollar önde dirseklerden bükülüdür.
- B. Eller baş parmaklar birbirine yakın şekilde durur.
- C. Vücut topun geldiği yöne dönüktür.
- D. Ayaklar birbirine bitişik şekilde durur.

Rakip takım fiziksel olarak daha kısa boylu ve hızlı oyuncuların oluşuyorsa aşağıdaki savunma türlerinden hangisini uygulamak daha uygun olur?

- A. Bütün oyuncularla birebir savunma
- B. 6:0 savunma
- C. 4:2 savunma
- D. 3:2:1 savunma

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2019/2020 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde toplanmıştır. Hentbol GAB testini doldurmaları için ilgili derslerin öğretim elemanlarından izin istenmiş, katılımcılar testi her zamanki ders saatlerinde cevaplamışlardır. Testin doldurulması için katılımcılara 25 dakikalık süre verilmiştir. Elde edilen veriler önce Microsoft Excel programına kaydedilmiştir. Sonrasında ise Rasch analizi için Winstep yazılım sürüm 3.72.4 (Linacre, 2008) aktarılmıştır. Aktarma işlemi sırasında katılımcıların her soruya verdiği doğru yanıt 1, yanlış yanıt ise 0 olarak kodlanmıştır. Winstep programı ile gerçekleştirilen Rasch analizinde çoktan seçmeli soruların analizi 1 ve 0 kodlaması ile gerçekleştirilmektedir (Linacre, 2008). Rasch modellemesinde Wright haritaları, madde uyum indeksi, kişi uyum indeksi ve madde ayırt edicilik indeksi olmak üzere dört analiz bulunmaktadır.

Wright haritaları. Katılımcıların cevapları ile madde zorluklarının dağılımını göstermektedir (Linacre, 2008). Bu haritalar beden eğitimi öğretmenin ne bildiğini ve ne öğrenmesi gerektiği konusunda öğretmen yetiştiren akademisyenlere yol gösterebilir. Testi dolduranlar ile maddeler aynı düzlemde ve test sorularında başarılı olma düzeyi Wright haritalarında görülmektedir. Maddeler düzlemin sağ tarafında yer alır ve en zor madde en yukarı, en kolay madde en aşağıda olacak şekilde sıralanırlar. Kişilerin cevapları ise düzlemin sol tarafındadır. En fazla doğru cevap veren en üstte, en az doğru cevap veren en altta olacak şekilde sıralanırlar.

Madde uyum indeksi. Madde uyum indeksi analizi, maddelerin modele uygunluğuna karar vermek için kullanılır (Bond ve Fox, 2007). İndeksler, içsel ve dışsal uyum indeksleri olarak iki bölümde sunulur. İçsel uyum indeksleri, testi dolduranların hangi şıkkı cevaplayacaklarını tahmin etmeye duyarlıdır. Dışsal uyum ise, testi dolduranların beklenmedik cevaplarına duyarlılık olarak belirtilebilir (Bond ve Fox, 2007; He, Ward ve Wang, 2018). Örneğin; hentbolda alan bilgisi güçlü bir beden eğitimi öğretmenin özellikle zorluk derecesi yüksek sorulara doğru cevap veriyor olması iyi bir içsel uyum indeksi ortaya çıkarır. Diğer taraftan alan bilgisi düşük bir beden eğitimi öğretmenin nispeten zor soruları doğru olarak cevaplaması dışsal uyum indekslerini olumsuz etkiler. İçsel ve dışsal uyum indeksleri, Rasch modellemesindeki ortalama kare (MNSQ) ve standardize dağılım değerleri (ZSTD) ile değerlendirilmektedir. MNSQ değerinin 0.5 ile 1.5 (Linacre, 2008), ZSTD değerinin ise +2.0 ile -2.0 aralığında olması beklenmektedir (Bond ve Fox, 2007).

Kişi uyum indeksi. Kişi uyum indeksi analizi madde-skor desenini ölçmek için kullanılır (Bond ve Fox, 2007). Kişi uyum indeksi MNSQ değeri ile belirlenir ve 0.5 ile 1.5 arasında olması iyi bir kişi uyum indeksi olduğunu gösterir (Linacre, 2008).

Ayrt edicilik indeksi ve ayrt edicilik güven indeksi. Modelin yapı geçerliği, testten düşük ve yüksek skor elde edenleri birbirinden ayırmak için kullanılan ayrt edicilik indeksi ile belirlenmektedir. Madde ya da kişi ayrt edicilik indeksinde 1.5 ve üzeri kabul edilebilir; 2.0 ve üzeri iyi ayrt edicilik düzeyi olarak kabul edilmektedir. 3.0 ve üzerinde ayrt edicilik indeksi ise mükemmel olarak nitelenmektedir (Bond ve Fox, 2007). Madde ayrt edicilik güven indeksi, kişilerin ya da maddelere verilen cevapların güvenilirliğini kontrol etmek için kullanılır. Değerin 1.00'a yakın olması cevapların yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu gösterir (Bond ve Fox, 2007).

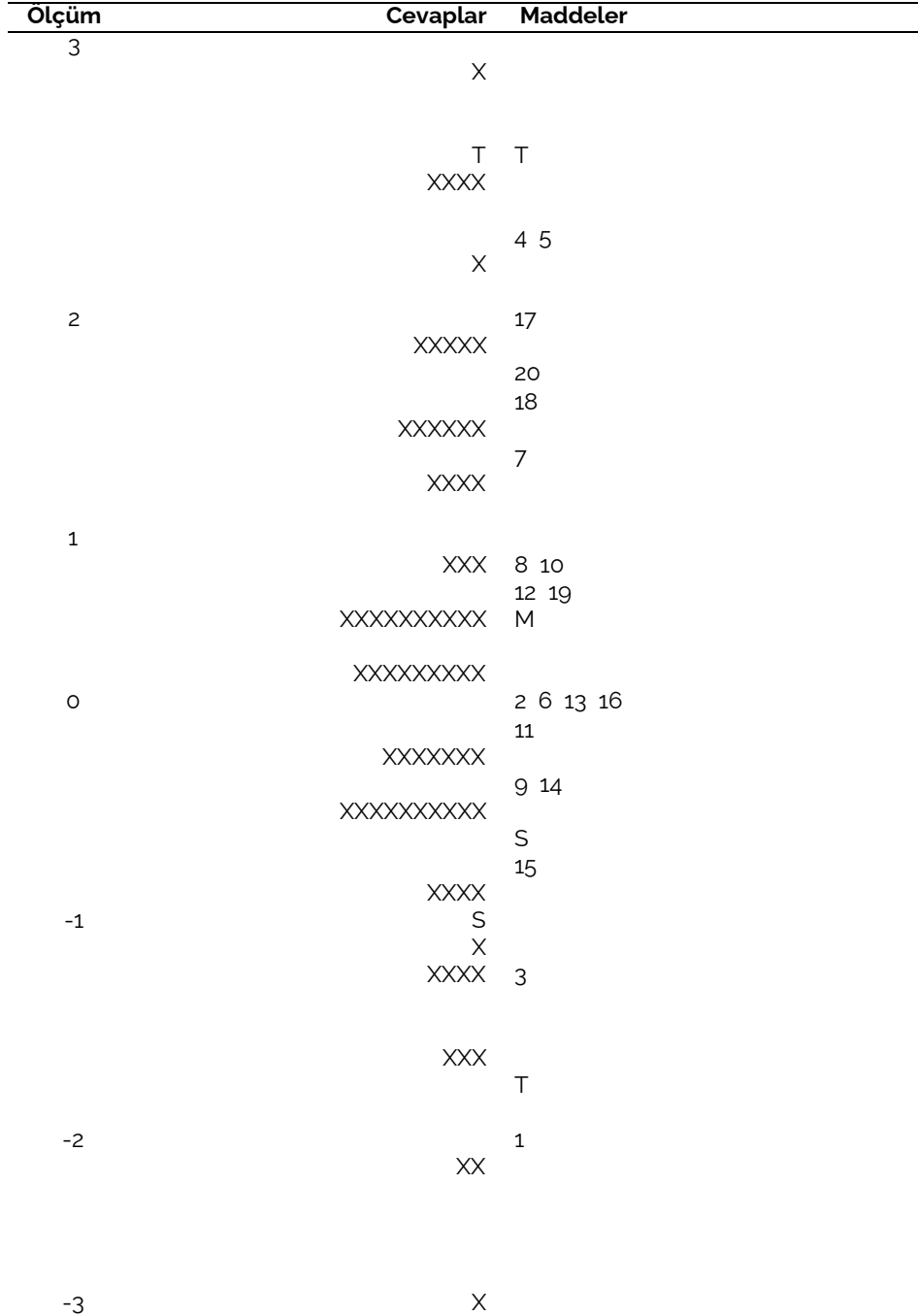
Bulgular

Katılımcıların içsel ve dışsal uyum indekslerinin sunulduğu Tablo 2'ye göre tüm maddeleri MNSQ ve ZSTD değerleri beklenen değer aralığındadır. Sadece görgü kurallarını ölçmeye yönelik hazırlanan madde 6 ve teknik alt boyutuna yönelik madde 12'nin ZSTD değerleri beklenen uyum indeks değerlerinin dışındadır. Dışsal uyum indeksleri incelendiğinde ise bütün maddelerin MNSQ değerleri beklenen değer aralığında olduğu görülmektedir. Ancak dışsal uyum ZSTD değerlerinde madde 6 ve 12'nin +2.0 ve -2.0 aralığının dışında kalmışlardır. Ayrıca puan-ölçüm korelasyon değerlerinin pozitif olması, maddenin diğer maddelerle uyum düzeyini gösterir. Madde 12 haricinde tüm maddeler pozitif korelasyona sahiptir.

Tablo 2. Maddelerin Güçlük Değerleri, Uyum İndeksleri ve Puan-Ölçüm Korelasyonları

Madde Numarası	Madde Güçlük	Model Standart Hata	İçsel Uyum		Dışsal Uyum		Puan-ölçüm korelasyon
			MNSQ	ZSTD	MNSQ	ZSTD	
12	2.53	.53	1.41	4.1	1.46	3.3	-.03
5	1.44	.21	1.17	1.0	1.45	1.6	.11
20	1.40	.47	1.08	.6	1.38	1.8	.24
18	1.17	.40	1.16	1.3	1.31	1.6	.19
16	1.10	.52	1.12	1.3	1.21	1.7	.25
4	1.05	.11	1.11	.7	1.19	.8	.22
17	1.12	.25	1.09	.7	1.04	.3	.27
11	1.24	.51	1.07	.8	1.06	.6	.32
19	0.94	.52	1.01	.2	1.00	.1	.38
2	0.85	.51	.99	-.1	1.00	.0	.40
10	1.05	.54	.95	-.5	.93	-.5	.44
13	0.78	.51	.95	-.5	.91	-.8	.44
1	0.36	.13	.93	-.4	.71	-1.0	.42
14	0.17	.55	.93	-.8	.88	-.8	.46
8	-0.31	.53	.92	-.9	.85	-1.2	.48
7	-0.47	.35	.87	-1.1	.91	-.5	.49
9	-0.52	.54	.89	-1.2	.89	-.9	.49
15	-0.92	.39	.84	-1.6	.77	-1.5	.54
3	-1.33	.15	.83	-1.4	.76	-1.2	.53
6	-2.39	.61	.67	-4.3	.61	-3.8	.72
Ort.	50.00	2.66	1.00	-.1	1.02	.0	
Ss	8.37	.19	.16	1.6	.24	1.5	

Wright haritası modelin ayırt etme zorluk düzeyini göstermektedir. Wright haritasının sağındaki maddeler güçlük derecelerine ilişkin birikinti oluşturmuştur. Haritanın solunda ise kişilerin cevaplarında birikinti görülmektedir. Bu durum maddeler ve cevaplarının iyi bir model için beklenen dağılımı gösterdiğini işaret etmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Madde ve Kişi Wright Haritası

Maddelerin ve kişilerin RMSE, ayırt edicilik ve güvenilirlik değerlerini kontrol etmek için daha tutucu ve daha güvenilir olduğu için gerçek RMSE değerleri tercih edilmiştir (Boone, Staver ve Yale, 2014).

Maddelerin ayırt edicilik değeri 2.87 olarak belirlenmiştir (Bakınız Tablo 3). Bu değer test maddelerinde yer alan hentbol oyun, görgü ve güvenlik kurallarını, teknik ve taktiklerini bilen ve bilmeyeni ayırt etme konusunda iyi olduğunu göstermektedir (Bond ve Fox, 2007). Maddelerin güvenilirlik değeri .89 ile yüksek bulunmuştur (Boone vd., 2014). Bu değer test maddeleri beden eğitimi öğretmen adaylarının hentbol GAB düzeyini ölçmek için güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Maddelerin RMSE, Ayırt Edicilik ve Güvenirlik Değerleri

	Toplam Skor	Kişi Sayısı	S. Hata	İçsel Uyum		Dışsal Uyum	
				MNSQ	ZSTD	MNSQ	ZSTD
Ortalama	92.0	104.0	2.66	1.00	-.1	1.02	.0
Evren Ss	12.2	.1	.19	.16	1.6	.24	1.5
Orneklem Ss	12.5	.1	.20	.16	1.6	.24	1.6
Maks.	78.0	104.0	3.13	1.41	4.1	1.46	3.3
Min.	19.0	104.0	3.10	.67	-4.3	.61	-3.8
Gerçek RMSE 2.75	Doğru Ss 7.91		Ayırt edicilik 2.87		Madde Güvenirlik .89		
Model RMSE 2.67	Doğru Ss 7.93		Ayırt edicilik 2.97		Madde Güvenirlik .90		
Madde Ortalama Standart Hatası 1.92							

Çalışmada yer alan katılımcıların ayırt edicilik değeri 2.35 ve güvenilirlik değeri ise 85 ile yeterli bulunmuştur (Bakınız Tablo 4). Bulgular çalışmada veri toplanan katılımcıların cevaplarının güvenilir olduğunu göstermektedir (Boone vd., 2014).

Tablo 4. Kişi RMSE, Ayırt Edicilik ve Güvenirlik Değerleri

	Toplam Skor	Madde Sayısı	S. Hata	İçsel Uyum		Dışsal Uyum	
				MNSQ	ZSTD	MNSQ	ZSTD
Ortalama	9.11	20.0	4.18	1.00	.0	1.02	.0
Evren Ss	3.48	.1	.52	.19	.9	.33	.9
Örneklem Ss	3.47	.1	.52	.19	.9	.33	.9
Maks.	17.0	20.0	7.11	1.54	2.1	2.12	2.3
Min.	2.0	20.0	3.81	.64	-2.5	.51	-2.3
Gerçek RMSE 5.40	Doğru Ss 7.31		Ayırt edicilik 2.35		Kişi Güvenirlik .85		
Model RMSE 5.31	Doğru Ss 7.35		Ayırt edicilik 2.38		Kişi Güvenirlik .86		
Kişi Ortalama Standart Hatası 1.06							

Tartışma

Bu çalışmanın amacı hentbol GAB testinin geliştirilmesi ve testin geçerlik ve güvenilirliğinin kontrol edilmesidir. Yapılan Rasch analizi, Hentbol GAB testinin beden eğitimi öğretmen adaylarının hentbol GAB düzeyini ölçmek için geçerli ve güvenilir bir test olduğunu ortaya koymaktadır (Baghaei, 2011). Bulgular, hentbol GAB testinin gerekli madde güçlük ve madde ayırt edicilik standartlarını sağladığını göstermektedir (Boone vd., 2014). Uyum indeksleri incelendiğinde, hentbol görgü kurallarıyla ilişkili madde 6 ve teknik alt boyutuna yönelik madde 12 beklenen içsel ve dışsal uyum değerlerinin dışındadır. Bu nedenle 6 ve 12. soruların test dışında bırakılması önerilmektedir. Maddelerin ve kişilerin ayırt edicilik ve güven indeksleri ise yeterli seviyededir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının spora özgü GAB seviyelerini ölçmek için geçerli ve güvenilir bilgi testlerine gereksinim bulunmaktadır. Türkiye'de yakın zamanda Rasch modellemesi kullanılarak yapılan diğer çalışmalarda futbol (Dervent vd., 2018; He vd., 2018), cimnastik (Devrilmez vd., 2019) ve voleybol (Devrilmez vd., 2019; Tsuda vd., 2019) spor dallarında GAB testleri geliştirilmiş ve bu testlerin de hentbol GAB testi gibi geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Dervent ve arkadaşlarının (2018)

geliştirdikleri futbol GAB testi yüksek iç tutarlılık ve güvenilirliğe sahipken, 30 sorudan 24'ü beklenen içsel ve dışsal uyum indekslerine ulaşmıştır. Cimnastik GAB test geliştirme çalışmasında da benzer sonuçlar bulunmuştur (Devrilmez vd., 2019). Testte yer alan 19 sorunun tamamı yeterli uyum indekslerine, ayırt ediciliğe ve güvenilirliğe sahiptir. Bu araştırma önceki çalışmalarda olduğu gibi spora özgü GAB test geliştirme çalışmalarında Rasch modellemesinin kullanılmasının etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır (Derwent vd., 2018; Devrilmez vd., 2019; He vd., 2018; Tsuda vd., 2019).

Bu çalışmanın alan yazına üç açıdan katkı sağladığı düşünülmektedir. Öğretmenler ve öğretmen adaylarının bilgi düzeylerinin belirlenmesinde ve işe kabul sürecinde bilgi testleri tercih edilen bir ölçüm aracıdır (Educational Testing Service [ETS], 2020; MEB; 2020; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2020). Beden eğitimi öğretmen adaylarının da bilgi düzeylerinin ölçüldüğü geçerli ve güvenilir bilgi testlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışma yapıldığı süreçte, beden eğitimi öğretmeni veya adaylarının hentbol bilgi düzeylerini ölçmek için alan yazında geçerli ve güvenilir bir hentbol bilgi testine ulaşılamamıştır. Öncelikle, bu araştırma yukarıda sözü edilen bilgi testi gereksinimini hentbola özgü GAB testi özelinde karşılayarak alan yazına katkıda bulunmuştur. İkinci olarak, madde ayırt edicilik, güvenilirlik ve Wright haritası kullanılarak gerçekleştirilen Rasch modellemesi, geçerli ve güvenilir bir hentbol GAB testi geliştirilmesini sağlamıştır. Kullanılan modelleme, toplanan veriye göre model oluşturan geleneksel test geliştirme yöntemlerinden farklı olarak modele dayalı olarak veri analizi gerçekleştirmektedir (Bond ve Fox, 2007; Linacre, 2011). Model, bazı sorular uyum indeksini sağlamasa da testin genel güvenilirliği yüksek ise kullanılabilir olduğunu belirtmektedir. Hentbol GAB testinin iki sorusu (6 ve 12. sorular) uyum indekslerini sağlayamamış olsa da testin geneli yüksek güvenilirliğe sahiptir ve bu nedenle hentbol GAB düzeyini ölçmek için rahatlıkla kullanılabilir. Son olarak, Rasch analizi kullanılarak diğer test geliştirme analiz yöntemlerine göre daha az sayıda örneklem grubuyla test geliştirme çalışmalarının yapılabildiğini göstermiştir (Linacre, 2011; Chen vd., 2014). Chen ve arkadaşları (2014) Rasch analizini farklı örneklem sayılarında (N=30, 50, 100 ve 250) test etmiştir. Bulgulara göre düşük örneklem grubu (N>50) ile gerçekleştirilen analiz, sorular rastgele sıralandığında daha başarılı olmuştur. Bununla birlikte örneklem sayısının 100 ve üzeri olmasının uyum indeksleri açısından önemli olduğu da vurgulanmıştır. Sonuç olarak; gerekli adımlar atıldığı süreçte (soruların rastgele dağıtılması) düşük örneklem grubuyla dahi Rasch analizinin gerçekleştirilebileceği vurgulanmaktadır (Chen vd., 2014).

Yüksek geçerlik ve güvenilirliğe sahip olan hentbol GAB testinin sadece beden eğitimi öğretmen adaylarının hentbol GAB düzeyini ölçmek için geliştirilmesi kapsam olarak testin hem sınırlılığı hem güçlü yanındır. Araştırmanın katılımcı sayısı Rasch analizi için yeterli olsa da bulguların genellenebilirliğini arttırmak, öğretmen yetiştiren farklı bölümler, hizmetiçi eğitimler ve mesleki gelişim programlarında tutarlı olarak kullanılabilmesini göstermek adına hentbol GAB testi daha büyük örneklem gruplarına da uygulanmalıdır.

Farklı spor dalları ve fiziksel aktivitelere yönelik, değişik ülkelerde geliştirilen GAB testleri, o ülkenin bağlamına özgü olarak hazırlanmaktadır (Devrilmez, Derwent ve Yoruç Çotuk, 2019; He, Ward ve Wang, 2018; Tsuda, Ward, Yoshino, Ogiwara, He ve Ohnishi, 2019). GAB testleri geliştirilirken araştırmanın yapıldığı ülkenin beden eğitimi ders müfredatlarında yer alan kazanımlar, beden eğitimi öğretmeni lisans programları çıktıları ve spor ve fiziksel aktivite derslerinin içerikleri dikkate alınmaktadır. Bu nedenle; hentbol GAB testi, dil ve bağlam geçerliği yapılmadan farklı dillere çevrilerek kullanılmamalıdır. Öğretmenlik mesleği sürecinde kendilerinden birçok spor dalı ve fiziksel aktivite öğretilmeleri beklendiğinden, farklı spor dallarına yönelik testlerin hem beden eğitimi öğretmenleri hem de adayları için geliştirilmesi önerilmektedir. Geçerli ve güvenilir GAB testlerinin artırılmasıyla beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bölümlerin verim ve etkililikleri açıkça ortaya konulabilir.

Kaynakça

- Ayvazo, S., Ward, P. & Stuhr, P.T. (2010). Teaching and assessing content knowledge in preservice physical education. *Recreation & Dance Journal of Physical Education*, 81(4), 40-44. doi:[10.1080/07303084.2010.10598463](https://doi.org/10.1080/07303084.2010.10598463)
- Ball D.L., Thames M.H. & Phelps G. (2008). Content knowledge for teaching: What makes it special? *Journal of Teacher Education*, 59, 389-407. doi:[10.1177/0022487108324554](https://doi.org/10.1177/0022487108324554)
- Baghaei, P., & Amrahi, N. (2011). Validation of a multiple choice English vocabulary test with the Rasch model. *Journal of Language Teaching & Research*, 2(5), 1052-1060. doi:[10.4304/jltr.2.5.1052-1060](https://doi.org/10.4304/jltr.2.5.1052-1060)
- Bond, T.G. & Fox, M.T. (2007). *Applying the Rasch Model. Fundamental Measurement in the Human Sciences*. 2nd edition. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Boone, W.J., Staver, J.R., & Yale, M.S. (2014). *Rasch Analysis in the Human Sciences*. Dordrecht: Springer.
- Castelli, D. & Williams, L. (2007). Health-related fitness and physical education teachers' content knowledge. *Journal of Teaching in Physical Education*, 26, 3-19. doi:[10.1123/jtpe.26.1.3](https://doi.org/10.1123/jtpe.26.1.3)
- Chen, W. H., Lenderking, W., Jin, Y., Wyrwich, K. W., Gelhorn, H. & Revicki, D. A. (2014). Is Rasch model analysis applicable in small sample size pilot studies for assessing item characteristics? An example using PROMIS pain behavior item bank data. *Quality of Life Research*, 23(2), 485-493. doi:[10.1007/s11136-013-04875](https://doi.org/10.1007/s11136-013-04875)
- Danıştay [Çin Halk Cumhuriyeti] (2015). Çin futbol reform ve gelişim programı. Nisan 3, 2020 http://www.gov.cn/zhengce/content/2015-03/16/content_9537.htm
- Dervent F., Devrilmez E., Ince M.L. & Ward P. (2018). Beden eğitimi öğretmenleri için futbol genel alan bilgi testinin güvenilirlik ve geçerliği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 2018, 29 (1), 39-52. doi:[10.17644/sbd.326631](https://doi.org/10.17644/sbd.326631)
- Dervent F., Devrilmez E., Ince M.L. & Ward P. (2020). A national analysis of the content knowledge of Turkish physical education teacher education students. *Physical Education and Sport Pedagogy*. doi:[10.1080/17408989.2020.1779682](https://doi.org/10.1080/17408989.2020.1779682)
- Devrilmez E. (2016). Impact of badminton course designed for common and specialized content knowledge of prospective teachers. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devrilmez, E. & Dervent, F. (2019). Özelleşmiş alan bilgisi odaklı badminton eğitiminin beden eğitimi öğretmen adaylarının alan bilgisine etkisi. *Sportive*, 2 (1), 50-61.
- Devrilmez E., Dervent F. & Çotuk M.Y. (2019). Validation of volleyball common content knowledge test. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences*, 5 (1), 31-39. doi:[10.18826/useeabd.525133](https://doi.org/10.18826/useeabd.525133)
- Devrilmez, E., Dervent, F., Ward, P., ve Ince, M.L. (2019). A test of common content knowledge for gymnastics: A Rasch analysis. *European Physical Education Review*, 25 (2), 512-523. doi:[10.1177/1356336X17751232](https://doi.org/10.1177/1356336X17751232)
- Education Testing Services (ETS). (2019). About the praxis tests. Nisan 3, 2020 https://www.ets.org/praxis/scores/understand/research_sections/
- Grossman, P. L. (1990). *The making of a teacher: Teacher knowledge and teacher education*, New York: Teacher College Press.
- Hastie, P., & Vlasisavljevic, N. (1999). The relationship between subject matter expertise and accountability in instructional tasks. *Journal of Teaching in Physical Education*, 19(1), 22-33. doi:[10.1123/jtpe.19.1.22](https://doi.org/10.1123/jtpe.19.1.22)
- He, Y., Ward, P., ve Wang, X. (2018). Validation of a common content knowledge test for soccer. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(4), 407-412. doi:[10.1123/jtpe.2017-0204](https://doi.org/10.1123/jtpe.2017-0204)
- Ince, M.L., Ward, P. & Devrilmez, E. (2012). *Common content knowledge and specialized content knowledge on physical activity and sport courses in Turkish PETE programs*. Oral session presented at 12th International Sport Science Congress, Denizli, Turkey.

- Iserbyt, P., Ward, P. & Li, W. (2017). Effects of improved content knowledge on pedagogical content knowledge and student performance in physical education. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 22, 71–88. doi:[10.1080/17408989.2015.1095868](https://doi.org/10.1080/17408989.2015.1095868)
- Kim, I., Ward, P., Sinelnikov, O., Ko, B., Iserbyt, P., Li, W. & Curtner-Smith, M. (2018). The Influence of content knowledge on pedagogical content knowledge: An evidence-based practice for physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(2), 133-143. doi:[10.1123/jtpe.2017-0168](https://doi.org/10.1123/jtpe.2017-0168)
- Kim, I. & Ko, B. (2019). Content knowledge, enacted pedagogical content knowledge and student performance between teachers with different levels of content expertise. *Journal of Teaching in Physical Education*, 39(1), 111-120. doi:[10.1123/jtpe.2018-0292](https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0292)
- Linacre, J. M. (2008). Winsteps: A Rasch analysis computer program. [Version 3.68]. Chicago, IL
- Linacre, J.M. (2011). A user's guide to Winsteps/ Ministep Rasch-model computer program. Nisan 11, 2020, <http://www.winsteps.com>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *Öğretmenlik genel alan yeterlilikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Öğretmenlik genel alan yeterlilikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018a). *Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı: 5-8. sınıflar*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018b). *Ortaöğretim beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı 9-12. sınıflar*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). 2020 yılında yapılacak öğretmenlik alan bilgisi testi duyurusu. Mart 19, 2020, <https://oygm.meb.gov.tr/www/2020-yilinda-yapilacak-ogretmenlik-alan-bilgisi-testi-oabt-duyurusu/icerik/780>
- Ölçme, seçme ve Yerleştirme Merkezi (2020). <https://www.osym.gov.tr/TR,15611/ogretmenlik-alan-bilgisi-testi-oabt-test-konularinin-dagilimi-ve-yeni-eklenen-alanlara-ait-ornek-sorular-01022019.html>
- Rasch, G. (1980). *Probabilistic Models for Some Intelligence and Attainment Tests*. Chicago: University of Chicago Press.
- SHAPE America. (2017). 2017 national standards for initial physical education teacher education. Mart 10, 2020. <https://www.shapeamerica.org//accreditation/upload/2017-SHAPE-America-Initial-PETE-Standards-and-Components.pdf>
- Sevim, Y. (2002) *Hentbol: Teknik taktik*. Ankara: Nobel Yayın.
- Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15, 4-14.
- Siedentop, D. (2002). Content knowledge for physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 21, 368-377. doi:[10.1123/jtpe.21.4.368](https://doi.org/10.1123/jtpe.21.4.368)
- South Carolina Department of Education. (2000). *South Carolina physical education curriculum standards*. Columbia, SC: South Carolina Department of Education.
- Tsuda, E., Ward, P., Yoshino, S., Ogiwara, T., He, Y. & Ohnishi, Y. (2019). Validity and reliability of a volleyball common content knowledge test for Japanese physical education preservice teachers. 178-185. doi:[10.5432/ijshs.201916](https://doi.org/10.5432/ijshs.201916)
- Ward, P. (2009). Content matters: Knowledge that alters teaching. *Historic Traditions and Future Directions of Research on Teaching and Teacher Education in Physical Education*. In L. Housner, M. Metzler, P. Schempp and T. Templin. (pp. 345-356) Morgantown WV. Fitness Information Technology.

- Ward, P. (2013). The role of content knowledge in conceptions of teaching effectiveness in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 84(4), 431-440. doi:[10.1080/02701367.2013.844045](https://doi.org/10.1080/02701367.2013.844045)
- Ward, P., Kim, I., Ko, B. & Li, W. (2015). Effects of improving teachers' content knowledge on teaching and student learning in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 86(2), 130-139. doi:[10.1080/02701367.2014.987908](https://doi.org/10.1080/02701367.2014.987908)
- Ward, P., Tsuda, E., Dervent, F. & Devrilmez, E. (2018). Differences in the content knowledge of those taught to teach and those taught to play. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(1), 59-68. doi:[10.1123/jtpe.2016-0196](https://doi.org/10.1123/jtpe.2016-0196)
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2018). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Lisans Programı. Ocak 29, 2020. https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetiştirme-Lisans-Programlari/Beden_Egitimi_ve_Spor_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2019). Birim istatistikleri. Kasım 21, 2019. <https://istatistik.yok.gov.tr>

Yazar notu: Bu çalışma, Bleda Buse Tatlıcı'nın "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ve Adaylarının Hentbol Genel Alan Bilgisi Düzeylerinin Belirlenmesi" başlıklı lisansüstü tezinin ilk adımını oluşturmaktadır. .